Халқ зиёлилари рўзномаси

Маърифат

معرفت

MARIFAT

1931 йил 4 июлдан чиқа бошлаган

1992 ЙИЛ 16 ДЕКАБРЬ, ЧОРШАНБА

№ 103 (6509).
Баҳоси 1 сўм 50 тийин.

ИНСОНПАРВАР, ДЕМОКРАТИК, ҲУҚУҚИЙ ДАВЛАТ АСОСИ

Ўзбекистон Республикасининг Қонуни

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ КОНСТИТУЦИЯСИНИ АМАЛГА КИРИТИШ ТАРТИБИ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши **қарор қилади:**

1. 1992 йил 8 декабрга қадар қабул қилинган Ўзбекистон Республикаси қонунларининг, давлат идоралари қабул қилган бошқа ҳужжатларнинг Ўзбекистон Республикаси Конституциясига зид келмайдиган қисми ўз кучини сақлаб қолиши белгилаб қўйилсин.

2. Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Олий Мажлис сайлангунга қадар Ўзбекистон Республикасининг Конституциясида Олий Мажлисга берилган барча ваколатларни амалга оширади.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Раёсати, Ўзбекистон Республикасининг халқ депутатлари Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига сайловлар тўғрисидаги янги Қонун асосида Олий Мажлис сайлангунга қадар ўз ваколатларини сақлаб қоладилар.

Ўзбекистон Республикасининг Конституциявий назорат қўмитаси Ўзбекистон Республикаси Конституциявий суди тўғрисидаги Қонун қабул қилиниб, Конституциявий суд сайлангунга қадар ўз ваколатларини сақлаб қолади.

3. Ўзбекистон Республикаси Олий ҳакамлик суди, Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятларнинг ҳакамлик судлари тегишинча Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик суди, Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятлар хўжалик судлари деб қайта ташкил этилади.

Барча бўғинлардаги хўжалик судларининг раислари, раис ўринбосарлари, судьялари вазифаларини улар белгиланган тартибда сайлангунга ёки тайинлангунга қадар тегишинча аввал сайланган ёки тайинланган ҳакамлик судларининг раислари, раис ўринбосарлари ва ҳакамлари бажарадилар.

4. Вазирлар Маҳкамаси, давлат ҳокимиятининг жойлардаги вакиллик, ижроия ва бошқарув органлари ўз ваколатларини Ўзбекистон Республикасининг Конституциясига мувофиқ, шунингдек Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси қабул қилингунга қадар чиқарилган қонун ҳужжатларининг Ўзбекистон Республикаси Конституциясига зид келмайдиган қисмига асосан амалга оширадилар.

5. Судлар, прокуратура органлари ва давлатнинг бошқа органлари ўз ваколатларини Ўзбекистон Республикасининг Конституциясига мувофиқ, шунингдек Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси қабул қилингунга қадар чиқарилган қонун ҳужжатларининг Ўзбекистон Республикаси Конституциясига зид келмайдиган қисмига асосан амалга оширадилар.

Вилоятлар, шаҳарлар ва туманларнинг янги судьялари Ўзбекистон Республикасининг қабул қилинган Конституциясида белгиланган тартибга асосан тайинланадилар.

6. Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Раёсати Ўзбекистон Республикаси қонунларини Ўзбекистон Республикасининг Конституциясига мувофиқлаштиришга доир ишларни ташкил этиш тартибини белгиласин. Конституцияда назарда тутилган барча қонунлар келгуси икки йилдан кечиктирмай қабул қилиниши керак. Олий Кенгаш Раёсати 1993 йил мобайнида Олий Мажлисга сайловлар тўғрисидаги Қонун лойиҳасини тайёрласин ва уни умумхалқ муҳокамасига киритсин.

7. 1992 йил 8 декабрда қабул қилинган «Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинган кунни умумхалқ байрами деб эълон қилиш тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни муносабати билан Ўзбекистон Республикаси Меҳнат қонунлари кодексининг 77-моддаси «1 сентябрь — Мустақиллик куни» деган сўзлардан кейин «8 декабрь — Ўзбекистон Республикаси Конституцияси куни» деган сўзлар билан тўлдирилсин.

8. 1978 йилда қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси (Асосий Қонуни) 1992 йил 8 декабрдан бошлаб ўз кучини йўқотган деб ҳисоблансин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти
И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1992 йил 8 декабрь.

(ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ КОНСТИТУЦИЯСИНИНГ МАТНИНИ ИЧКИ САҲИФАЛАРДА ЎҚИЙСИЗ).

Мактаб муаллимлари ҳам янги Конституциядан ғоят миннатдор бўлишмоқда.

СУРАТДА: Тошкентдаги 64-мактаб ўқитувчилари бир-бирларини қувончли байрам — Бош қонун билан қутлашмоқда.

Р. АЛЬБЕКОВ олган тасвир.

МИННАТДОРЧИЛИК ҲИССИ

Ўзбекистон Республикасининг Бош қонуни — Конституциянинг қабул қилинганлиги жумҳуриятдаги барча меҳнаткашлар қаторида ўқитувчиларни ҳам олам-олам қувонтирмоқда.

Куни кеча Республика ўқитувчилар малакасини ошириш Марказий институтида ана шу санага бағишлаб тингловчиларнинг митинги бўлиб ўтди.

Уни институтнинг проректори К. Давлатов очиб, йиғилганларни Бош қонун билан муборакбод этди. Шунингдек, бу Конституция туфайли Республикамизнинг халқаро майдондаги аҳамияти хусусида ҳам алоҳида тўхталди.

Митинг қатнашчилари Конституцияни тайёрлашда жонфидолик қилган барча кишиларга миннатдорчилик билдириб, Республика Президенти номига табрик телеграммасини юбордилар.

А. АКМАЛОВ.

ХАЛҚЧИЛ КОНСТИТУЦИЯ

1992 йилнинг 8 декабри халқимиз ҳаётида унутилмас воқеа бўлиб қолади. Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг ўн иккинчи чақириқ XI сессиясида жумҳуриятимизнинг Бош қонуни — Ўзбекистон Конституцияси қабул қилинди.

Мустақил Ўзбекистонимиз энди жаҳон миқёсида Асосий қонуни билан фахрланса арзийди. Конституция лойиҳаси матбуотда, меҳнат жамоаларида кенг муҳокама қилиниб, тегишли тузатишлар киритилди. Ривожланган мамлакатларнинг ҳуқуқшунос олимлари, давлат арбоблари бахтимиз қомусига юқори баҳо берганликлари унинг умри боқий бўлишидан дарак бериб турибди.

Мустақил Республикамиз Конституцияси жамиятимизнинг равнақига, халқимизнинг порлоқ истиқболига хизмат қилади, деб ишонаман.

Х. ОТАХОНОВ,
Сурхондарё вилоятининг Узун районидаги 3-ўрта мактаб ўқитувчиси.

КАТТА ЙЎЛНИНГ БОШИДАМИЗ

Ўзбекистон халқлари тарихи зарварақларига яна бир муҳим сана — 1992 йилнинг 8 декабри олтин ҳарфлар ила битилди. Шу куни тарихий Ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Ўн биринчи сессиясида мустақил Ўзбекистоннинг биринчи Конституцияси қабул қилинди.

Қомусимиз қабул қилинган кун жамоамизда улкан байрам бўлди. Чунки шу кун жумҳуриятимизнинг порлоқ истиқболи сари яна бир муҳим қадам қўйилди. Келажагимизни ана шундай қутлуғ қадамлар белгилашига асло шубҳамиз йўқ. Демакки, Конституцияси мукаммал мамлакат — Ўзбекистоннинг ёруғ кунлари ҳали олдинда. Жамоамиз ҳам янги ҳужжатни асосий дастак қилиб чинакам ишлашга бел боғлаганлар.

Ў. ОЛЛАБЕРГАНОВ,
Қорақалпоғистон Республикаси Амударё районидаги С. Айний номли 24-ўрта мактаб директори.

ЯНГИ КУЧ БАҒИШЛАЙДИ

Мустақил давлатимизнинг яқинда бўлиб ўтган сессиясида Конституциянинг кўтаринки руҳ билан қабул қилинганлигини институтимиз ўқитувчилари, тарбиячи ва барча жамоаси ҳам катта хурсандчилик билан кутиб олдилар.

Умумхалқ байрами деб эълон қилинган 8 декабрь куни қувончимизга қувонч қўшди, ҳаммамизга янги куч-қувват бағишлади.

Эндиликда бу тарихий Қомусни том маънода халқаро Конституция деб айтишга тўла ҳақлимиз.

Ш. САИДҚУЛОВ,
Самарқанд вилояти ўқитувчилар малакасини ошириш институти ректори.

ОЧИҚ МУЛОҚОТ

ГАЗЕТАДАН УМИДИМИЗ КАТТА

«Маърифат» таҳририяти ходимлари билан муштарийларнинг ҳар бир учрашуви ўзига хос ошкоравий мулоқот сабоғи бўлади, десак янглишмаймиз. Чунки бундай учрашувларда муштарийлар ўз қалбларини тўлқинлантираётган масалалар хусусида дардлашиб олишса, газета қаламкашлари жабҳа янгиликларини, янги-янги мавзуларни, муаммоларни, газетхонлар истак-хоҳишларини аниқлаб оладилар. Бу айни пайтда газета билан омманинг яқинлашишини, матбуотнинг бугунги кун кўзгуси бўлишини ҳам таъминлайди. Тошкент давлат қишлоқ хўжалик университетида яқинда бўлган очиқ мулоқотда ҳам шу мақсад тўла намоён бўлди, деб айтиш мумкин.

Тошкент қишлоқ хўжалик университети сиёсатшунослик кафедраси ташаббуси билан ташкил этилган «Маърифат» газетаси таҳририяти ходимлари билан талабаларнинг учрашувини бухгалтерия ҳисоби, назорат ва хўжалик фаолияти таҳлили факультетининг декани, доцент С. Деҳқонов кириш сўзи билан очди.

— Республикамизнинг оммавий газеталаридан бири «Маърифат» таҳририяти ходимлари билан ўтказилаётган бу очиқ мулоқот ажойиб бир пайтга — Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси қабул қилинган кунга тўғри келди. Шу муносабат билан йиғилишимизнинг барча қатнашчиларини Ўзбекистон мустақиллигининг кафолоти бўлган Асосий Қонунимиз туғилганлиги билан муборакбод этаман, — деди нотиқ. — Зотан, бу Қонунда ҳар биримизнинг ҳақ-ҳуқуқимиз, мамлакатимиз ҳудуди ва бойликларининг даҳлсизлиги, юрт равнақи ва эл фаровонлиги кафолатланган. Ҳар бир фуқаронинг билим олиши давлат томонидан таъминланиши, зарур шарт-шароитлар яратилиши Конунда белгилаб берилганлиги ҳаммамизни қувонтиради. Буни амалда — ўз факультетимиз тимсолида ҳам яққол кўриб-билиб турибмиз. Бу ерда ҳозир 667 талаба таҳсил кўрмоқда. Улар учун ётоқхона, овқатхона, ўқиш жойларида қулай шароитлар яратилган. Талабаларнинг бўш вақтларини мақсадга йўналган ҳолда ташкил этишга ҳам катта эътибор берилаётир. Бугунги ўтказилаётган тадбир, яъни «Маърифат» газетаси ходимлари билан учрашув ҳам ана шу мақсадни кўзда тутади.

Тўғрисини айтганда, кейинги йилларда «Маърифат»нинг таъсир доираси нафақат педагогларимиз ўртасида, балки талабаларимиз доирасида ҳам ортиб бораётир. Унда ёритилаётган кўпгина материалларнинг хилма-хиллиги ва таъсирчанлиги, шунингдек, газетанинг 9 декабрдаги «Муштарийларга мурожаати» бизларни «Маърифат»чилар билан учрашувга чорлади. Ўйлайманки, бу учрашувимиз талабаларимизга етилган муаммолар ҳақида, газета мавзулари тўғрисида «дардлашиб» олишга имкон беради.

Шундан сўнг «Маърифат» таҳририяти аъзоси, бўлим мудири, Республика халқ маорифи аълочиси Маҳкам Раҳмоновга сўз берилди. Нотиқ «Маърифат» газетасининг тарихи ҳақида, бугунги кунда ёритилаётган асосий мавзулар ва таҳририят ижодий жамоасининг иш режалари хусусида батафсил сўзлаб, муштарийларнинг бир қатор саволларига жавоб берди.

Очиқ мулоқотда сўзга чиққан бухгалтерия кафедраси ўқитувчиси Ёқубжон Раҳимов «Маърифат» газетаси кейинги йилларда тубдан ўзгарганлиги, мазмун мундарижаси кенгайганлиги, у таълим масалаларинигина эмас, ижтимоий муаммоларни ҳам дадил кўтариб чиқаётганлигини қайд этди. Газетадаги «Етилган муаммолар тўғрисида мактублар», «Янгилаш даври, янгиланиш даври», «Долзарб мавзу», «Одобнома» рукнлари остида берилаётган материаллар кўп жиҳатдан диққатга сазовордир, — деди у. — Айниқса, ҳужжаободлик ва олтиариқлик халқ таълими ходимларининг социал муаммолар хусусидаги очиқ хатларининг газетада эълон қилиниши ҳамманинг дилидаги гаплардан бўлди. Чунки бозор иқтисоди шароитида кам таъминланган табақаларни муҳофаза қилиш юзасидан Президентимиз Фармонларининг бажарилишига ҳисса қўшиш газетанинг ҳам долзарб вазифасидир.

Сўзининг охирида нотиқ шундай таклиф киритди:

— Газета яна энг муҳим озиқ-овқатлар билан аҳолини, айниқса, болаларни таъминлаш борасида жойлардаги камчиликлар ҳақида ҳам бонг урса, мақсадга мувофиқ бўларди. Чунки ёш авлоднинг жисмонан бақувват, соғлом бўлишида зарур маҳсулотлар билан таъминлаш бугунги куннинг долзарб масаласидир. Зотан, ёғ, сут, қанд сингари маҳсулотлар магазинларда тобора камёб бўлиб бораяпти, борлари ҳам қаллоб савдогарлар қўлига ўтиб кетаяпти. Осон пул топишнинг йўлига кирган баъзи кимсалар эса мустақил Республика келажак авлоди саломатлиги тақдирини хаёлларига келтирмаётганликлари сир эмас. «Маърифат» бу масалада ҳам ўз сўзини, албатта, айтади деб ўйлаймиз.

Ҳисоблаш техникаси кафедраси ассистенти Раббим Абдуназаров газета хўжалик ҳисоби, ишбилармонлик мавзуларига ҳам эътибор бериши кераклигини қайд этди.

Учинчи курс талабалари Улуғбек Мирзаалиев, Саъдулла Ҳайдаровлар «Газетанинг талабаларга қандай ёрдами тегади?» деган саволга эътиборни жалб этиб, «Маърифат»да бўлажак мутахассисларнинг турмуш тарзи ва фаолияти масалалари, бўш вақтни ўтказишдаги жойлардаги тажрибалар, ётоқхоналар ҳаёти кам ёритилаётганлигини танқид қилди. Шу мақсадда «Маърифат» талабалар ҳаётини акс эттирувчи махсус рукн очса, мақсадга мувофиқ бўларди.

Шундан сўнг «Маърифат» таҳририяти ҳайъати аъзоси, тарбия бўлими мудири, Республикада хизмат кўрсатган журналист Ғ. Маннопов газетада тарбия ва ахлоқ мавзуларининг ёритилиши, бу борадаги муаммолар ҳақида сўзлаб берди. Шоира Умида Абдуазимова ўзининг янги шеърларидан ўқиганида талабалар олқишлар билан қаршиладилар.

Учрашувда сўзга чиққан педагоглар ва талабалар бир қатор таклиф ҳамда истакларини билдиришди. Улар ишловчи аёллар муаммоларини газета кўтариб чиқиши, олий ўқув юртларидаги қизлар клублари тажрибаларини оммалаштиришга кўмаклашиши, ёшлар ижодидан намуналар ёритиши, спорт мавзуларига эътиборни қаратиши, материалларнинг таъсирчан ва хилма-хил бўлишига эришиши лозим, деб уқтирдилар. Шунга эришиш керакки, «Маърифат» кўтарган муаммолари, ҳаёт тарзининг талқинлари, инсоний ўгитлари, умуман, ҳар жабҳадаги ранго-ранг материаллари билан зиёлилар ҳаётининг кўзгуси бўлсин! — деб истак билдиришди мулоқот қатнашчилари.

ВАЗИРЛИК ҲАЙЪАТ ЙИҒИЛИШИДА

Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги ҳайъатининг навбатдаги йиғилиши бўлиб ўтди. Йиғилишни Ўзбекистон халқ таълими вазирининг биринчи ўринбосари Йўлдош Саиджонов олиб борди.

Маълумки, ўзбек тилига Давлат мақоми берилиши ва Ўзбекистон Республикасининг «Давлат тили тўғрисида»ги Қонуни маданий ҳаётимизда тарихий воқеалардан бири бўлди. Қонун келажак авлод тарбиясини ўз зиммасига олган халқ таълими тизими ходимлари зиммасига, айниқса, катта масъулият юклади. Бинобарин, вазирлик ҳайъати йиғилишларида Қонуннинг халқ таълими тизимларида қандай амалга оширилаётганлиги мунтазам назорат қилиб борилмоқда.

Ҳайъат йиғилишида Тошкент шаҳар Юнусобод туманидаги халқ таълими ташкилот ва муассасаларида «Давлат тили тўғрисида Қонун»нинг бажарилиши муҳокама қилинди. Кун тартибидаги ушбу масала юзасидан Юнусобод туман халқ таълими бўлимининг бошлиғи Нуриддин Жалолов ва вазирлик Давлат назорати бошқармаси бошлиғи Анвар Ҳусановларнинг ҳисоботи тингланди.

Шу нарса алоҳида қайд этилдики, туман халқ таълими муассасаларида қонун ижроси бўйича талай тадбирлар ишлаб чиқилган ва уларнинг бажарилишини назорат қилувчи комиссиялар тузилган. Шу масалага бағишлаб ўқитувчиларнинг ўқув ва семинар машғулотлари йўлга қўйилган. Ўзбек тили куни ва ҳафталигини ўтказиш оддий иш жараёнига айланган. Очиқ дарслар, танловлар ўтказилмоқда. Мактаб жамоаларида рус тилида ўқитиладиган мактабларда ўзбек тили ва ўзбек маданиятини ўрганиш юзасидан ҳам талай ишлар бажарилмоқда. Барча мактабларда, ҳунар-техника билим юртларида, мактабгача ва мактабдан ташқари муассасаларда ўзбек тилини ўрганиш тўғараклари ташкил қилинган.

Шу билан бирга рус синфларида ўзбек тилини ўргатиш борасида етарлича ташкилотчилик кўрсатилмаяпти. Кўпчилик мактабларнинг ўзбек тили ўқитувчилари зарур билимга эга эмаслар, методик қўлланмалар ва кўргазмали қуроллар етишмайди. Халқ таълими бўлимининг Қонунни бажариш ҳақидаги дастурида умумий мулоҳазалар устун, режалар ижроси муддатлари аниқ кўрсатилмаган.

Мазкур масала атрофлича муҳокама қилиниб, тегишли тадбирлар белгиланди.

Бозор иқтисоди шароитида ўқувчиларда ҳисоб илми кўникмаларини шакллантириш, ўқув дарсларини замон талаблари даражасида ташкил этиш ғоят муҳим вазифалардан. Ҳайъат йиғилишида вазирликнинг Мактаблар бошқармаси бошлиғи Маҳмуд Қосимов ва Республика ўқув-методика илмий маркази директори Жўра Икромов Сурхондарё вилоятидаги умумтаълим мактаблари, мактаб-интернатлари, ҳунар-техника билим юртларида математика фани ўқитилиши, бу борада давлат режаларининг амалга оширилиши юзасидан ахборот бердилар.

Ўзбекистон Республикасининг «Таълим тўғрисида»ги Қонуни мустақил жумҳуриятимизда халқ таълими тизимини такомиллаштиришнинг мустаҳкам пойдевори, давлат сиёсатининг бу борадаги истиқбол дастуридир. Хўш, бу муҳим ҳужжат жойларда қандай амалга оширилмоқда? Ҳайъат йиғилишида Қонуннинг Тошкент вилояти Чирчиқ, Янгиобод шаҳарлари ҳамда Тошкент тумани таълим муассасаларида жорий этилиши кўриб чиқилди.

Ҳайъат йиғилишида Қори-Ниёзий номидаги Ўзбекистон Педагогика фанлари илмий-текшириш институти раҳбариятининг институт жамоаси фаолиятини ташкил қилиш ва бошқаришдаги айрим камчиликлари ҳам муҳокама қилинди. Бу масала юзасидан Ўзбекистон халқ таълими вазири ўринбосари Баҳром Қодиров, фан ва олий тизим бошқармаси бошлиғи Тошпўлат Тошпўлатов сўзга чиқишди.

Кун тартибидаги барча масалалар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилинди.

Йиғилишда, шунингдек, халқ таълими соҳасидаги бир гуруҳ ходимлар ҳукумат мукофотларига тавсия этилди. Халқ таълими вазирлиги матбуот нашрларининг таҳрир ҳайъати аъзолари рўйхати тасдиқланди.

Ўз мухбиримиз.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ

МУҚАДДИМА

Ўзбекистон халқи:

инсон ҳуқуқларига ва давлат суверенитети ғояларига содиқлигини тантанали равишда эълон қилиб,

ҳозирги ва келажак авлодлар олдидаги юксак масъулиятини англаган ҳолда,

ўзбек давлатчилиги ривожининг тарихий тажрибасига таяниб,

демократия ва ижтимоий адолатга садоқатини намоён қилиб,

халқаро ҳуқуқнинг умум эътироф этилган қоидалари устунлигини тан олган ҳолда,

республика фуқароларининг муносиб ҳаёт кечиришларини таъминлашга интилиб,

инсонпарвар демократик ҳуқуқий давлат барпо этишни кўзлаб,

фуқаролар тинчлиги ва миллий тотувлигини таъминлаш мақсадида

ўзининг мухтор вакиллари симосида Ўзбекистон Республикасининг мазкур Конституциясини қабул қилади.

БИРИНЧИ БЎЛИМ

АСОСИЙ ПРИНЦИПЛАР

I БОБ.

ДАВЛАТ СУВЕРЕНИТЕТИ

1-модда. Ўзбекистон — суверен демократик республика. Давлатнинг «Ўзбекистон Республикаси» ва «Ўзбекистон» деган номлари бир маънони англатади.

2-модда. Давлат халқ иродасини ифода этиб, унинг манфаатларига хизмат қилади. Давлат органлари ва мансабдор шахслар жамият ва фуқаролар олдида масъулдирлар.

3-модда. Ўзбекистон Республикаси ўзининг миллий-давлат ва маъмурий-ҳудудий тузилишини, давлат ҳокимияти ва бошқарув органларининг тизимини белгилайди, ички ва ташқи сиёсатини амалга оширади.

Ўзбекистоннинг давлат чегараси ва ҳудуди дахлсиз ва бўлинмасдир.

4-модда. Ўзбекистон Республикасининг давлат тили ўзбек тилидир.

Ўзбекистон Республикаси ўз ҳудудида истиқомат қилувчи барча миллат ва элатларнинг тиллари, урф-одатлари ва анъаналари ҳурмат қилинишини таъминлайди, уларнинг ривожланиши учун шароит яратади.

5-модда. Ўзбекистон Республикаси қонун билан тасдиқланадиган ўз давлат рамзлари — байроғи, герби ва мадҳиясига эга.

6-модда. Ўзбекистон Республикасининг пойтахти — Тошкент шаҳри.

II БОБ.

ХАЛҚ ҲОКИМИЯТЧИЛИГИ

7-модда. Халқ давлат ҳокимиятининг бирдан-бир манбаидир.

Ўзбекистон Республикасида давлат ҳокимияти халқ манфаатларини кўзлаб ва Ўзбекистон Республикаси Конституцияси ҳамда унинг асосида қабул қилинган қонунлар ваколат берган идоралар томонидан амалга оширилади.

Конституцияда назарда тутилмаган тартибда давлат ҳокимияти ваколатларини ўзлаштириш, ҳокимият идоралари фаолиятини тўхтатиб қўйиш ёки тугатиш, ҳокимиятнинг янги ва мувозий таркибларини тузиш Конституцияга хилоф ҳисобланади ва қонунга биноан жавобгарликка тортишга асос бўлади.

8-модда. Ўзбекистон халқини миллатидан қатъий назар, Ўзбекистон Республикасининг фуқаролари ташкил этади.

9-модда. Жамият ва давлат ҳаётининг энг муҳим масалалари халқ муҳокамасига тақдим этилади, умумий овозга (референдумга) қўйилади. Референдум ўтказиш тартиби қонун билан белгиланади.

10-модда. Ўзбекистон халқи номидан фақат у сайлаган Республика Олий Мажлиси ва Президенти иш олиб бориши мумкин.

Жамиятнинг бирон-бир қисми, сиёсий партия, жамоат бирлашмаси, ижтимоий ҳаракат ёки алоҳида шахс Ўзбекистон халқи номидан иш олиб боришга ҳақли эмас.

11-модда. Ўзбекистон Республикаси давлат ҳокимиятининг тизими — ҳокимиятнинг қонун чиқарувчи, ижро этувчи ва суд ҳокимиятига бўлиниши принципига асосланади.

12-модда. Ўзбекистон Республикасида ижтимоий ҳаёт сиёсий институтлар, мафкуралар ва фикрларнинг хилма-хиллиги асосида ривожланади.

Ҳеч қайси мафкура давлат мафкураси сифатида ўрнатилиши мумкин эмас.

13-модда. Ўзбекистон Республикасида демократия умуминсоний принципларга асосланади, уларга кўра инсон, унинг ҳаёти, эркинлиги, шаъни, қадр-қиммати ва бошқа дахлсиз ҳуқуқлари олий қадрият ҳисобланади.

Демократик ҳуқуқ ва эркинликлар Конституция ва қонунлар билан ҳимоя қилинади.

14-модда. Давлат ўз фаолиятини инсон ва жамият фаровонлигини кўзлаб, ижтимоий адолат ва қонунийлик принциплари асосида амалга оширади.

III БОБ.

КОНСТИТУЦИЯ ВА ҚОНУННИНГ УСТУНЛИГИ

15-модда. Ўзбекистон Республикасида Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси ва қонунларининг устунлиги сўзсиз тан олинади.

Давлат, унинг органлари, мансабдор шахслар, жамоат бирлашмалари, фуқаролар Конституция ва қонунларга мувофиқ иш кўрадилар.

16-модда. Мазкур Конституциянинг бирорта қоидаси Ўзбекистон Республикаси ҳуқуқ ва манфаатларига зарар етказадиган тарзда талқин этилиши мумкин эмас.

Бирорта ҳам қонун ёки бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжат Конституция нормалари ва қоидаларига зид келиши мумкин эмас.

IV БОБ.

ТАШҚИ СИЁСАТ

17-модда. Ўзбекистон Республикаси халқаро муносабатларнинг тўла ҳуқуқли субъектидир. Унинг ташқи сиёсати давлатларнинг суверен тенглиги, куч ишлатмаслик ёки куч билан таҳдид қилмаслик, чегараларнинг дахлсизлиги, низоларни тинч йўл билан ҳал этиш, бошқа давлатларнинг ички ишларига аралашмаслик қоидаларига ва халқаро ҳуқуқнинг умум эътироф этилган бошқа қоидалари ва нормаларига асосланади.

Республика давлатнинг, халқнинг олий манфаатлари, фаровонлиги ва хавфсизлигини таъминлаш мақсадида иттифоқлар тузиши, ҳамдўстликларга ва бошқа давлатлараро тузилмаларга кириши ва улардан ажралиб чиқиши мумкин.

ИККИНЧИ БЎЛИМ

ИНСОН ВА ФУҚАРОЛАРНИНГ АСОСИЙ ҲУҚУҚЛАРИ, ЭРКИНЛИКЛАРИ ВА БУРЧЛАРИ

V БОБ.

УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

18-модда. Ўзбекистон Республикасида барча фуқаролар бир хил ҳуқуқ ва эркинликларга эга бўлиб, жинси, ирқи, миллати, тили, дини, ижтимоий келиб чиқиши, эътиқоди, шахси ва ижтимоий мавқеидан қатъий назар, қонун олдида тенгдирлар.

Имтиёзлар фақат қонун билан белгиланиб қўйилади ҳамда ижтимоий адолат принципларига мос бўлиши шарт.

19-модда. Ўзбекистон Республикаси фуқароси ва давлат бир-бирига нисбатан бўлган ҳуқуқлари ва бурчлари билан ўзаро боғлиқдирлар. Фуқароларнинг Конституция ва қонунларда мустаҳкамлаб қўйилган ҳуқуқ ва эркинликлари дахлсиздир, улардан суд қарорисиз маҳрум этишга ёки чеклаб қўйишга ҳеч ким ҳақли эмас.

20-модда. Фуқаролар ўз ҳуқуқ ва эркинликларини амалга оширишда бошқа шахсларнинг, давлат ва жамиятнинг қонуний манфаатлари, ҳуқуқлари ва эркинликларига путур етказмасликлари шарт.

VI БОБ.

ФУҚАРОЛИК

21-модда. Ўзбекистон Республикасининг бутун ҳудудида ягона фуқаролик ўрнатилади.

Ўзбекистон Республикасининг фуқаролиги, унга қандай асосларда эга бўлганликдан қатъий назар, ҳамма учун тенгдир.

Қорақалпоғистон Республикасининг фуқароси айни вақтда Ўзбекистон Республикасининг фуқароси ҳисобланади.

Фуқароликка эга бўлиш ва уни йўқотиш асослари ҳамда тартиби қонун билан белгиланади.

22-модда. Ўзбекистон Республикаси ўз ҳудудида ҳам, унинг ташқарисида ҳам ўз фуқароларини ҳуқуқий ҳимоя қилиш ва уларга ҳомийлик кўрсатишни кафолатлайди.

23-модда. Ўзбекистон Республикаси ҳудудидаги чет эл фуқароларининг ва фуқаролиги бўлмаган шахсларнинг ҳуқуқ ва эркинликлари халқаро ҳуқуқ нормаларига мувофиқ таъминланади. Улар Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси, қонунлари ва халқаро шартномалари билан белгиланган бурчларни адо этадилар.

VII БОБ.

ШАХСИЙ ҲУҚУҚ ВА ЭРКИНЛИКЛАР

24-модда. Яшаш ҳуқуқи ҳар бир инсоннинг узвий ҳуқуқидир. Инсон ҳаётига суиқасд қилиш энг оғир жиноятдир.

25-модда. Ҳар ким эркинлик ва шахсий дахлсизлик ҳуқуқига эга.

Ҳеч ким қонунга асосланмаган ҳолда ҳибсга олиниши ёки қамоқда сақланиши мумкин эмас.

26-модда. Жиноят содир этганликда айбланаётган ҳар бир шахснинг иши судда қонуний тартибда, ошкора кўриб чиқилиб, унинг айби аниқланмагунча у айбдор ҳисобланмайди. Судда айбланаётган шахсга ўзини ҳимоя қилиш учун барча шароитлар таъминлаб берилади.

Ҳеч ким қийноққа солиниши, зўравонликка, шафқатсиз ёки инсон қадр-қимматини камситувчи бошқа тарздаги тазйиққа дучор этилиши мумкин эмас.

Ҳеч кимда унинг розилигисиз тиббий ёки илмий тажрибалар ўтказилиши мумкин эмас.

27-модда. Ҳар ким ўз шаъни ва обрўсига қилинган тажовузлардан, шахсий ҳаётига аралашишдан ҳимояланиш ва турар жойи дахлсизлиги ҳуқуқига эга.

Ҳеч ким қонун назарда тутган ҳоллардан ва тартибдан ташқари бировнинг турар жойига кириши, тинтув ўтказиши ёки уни кўздан кечириши, ёзишмалар ва телефонда сўзлашувлар сирини ошкор қилиши мумкин эмас.

28-модда. Ўзбекистон Республикаси фуқароси Республика ҳудудида бир жойдан иккинчи жойга кўчиш, Ўзбекистон Республикасига келиш ва ундан чиқиб кетиш ҳуқуқига эга. Қонунда белгиланган чеклашлар бундан мустаснодир.

29-модда. Ҳар ким фикрлаш, сўз ва эътиқод эркинлиги ҳуқуқига эга. Ҳар ким ўзи истаган ахборотни излаш, олиш ва уни тарқатиш ҳуқуқига эга, амалдаги конституциявий тузумга қарши қаратилган ахборот ва қонун билан белгиланган бошқа чеклашлар бундан мустаснодир.

Фикр юритиш ва уни ифодалаш эркинлиги фақат давлат сири ва бошқа сирларга тааллуқли бўлган тақдирдагина қонун билан чекланиши мумкин.

30-модда. Ўзбекистон Республикасининг барча давлат органлари, жамоат бирлашмалари ва мансабдор шахслари фуқароларга уларнинг ҳуқуқ ва манфаатларига дахлдор бўлган ҳужжатлар, қарорлар ва бошқа материаллар билан танишиб чиқиш имкониятини яратиб бериши лозим.

31-модда. Ҳамма учун виждон эркинлиги кафолатланади. Ҳар бир инсон хоҳлаган динга эътиқод қилиш ёки ҳеч қайси динга эътиқод қилмаслик ҳуқуқига эга. Диний қарашларни мажбуран сингдиришга йўл қўйилмайди.

VIII БОБ.

СИЁСИЙ ҲУҚУҚЛАР

32-модда. Ўзбекистон Республикасининг фуқаролари жамият ва давлат ишларини бошқаришда бевосита ҳамда ўз вакиллари орқали иштирок этиш ҳуқуқига эгадирлар. Бундай иштирок этиш ўзини-ўзи бошқариш, референдумлар ўтказиш ва давлат органларини демократик тарзда ташкил этиш йўли билан амалга оширилади.

33-модда. Фуқаролар ўз ижтимоий фаолликларини Ўзбекистон Республикаси қонунларига мувофиқ митинглар, йиғилишлар ва намойишлар шаклида амалга ошириш ҳуқуқига эгадирлар. Ҳокимият органлари фақат хавфсизлик нуқтаи назаридангина бундай тадбирлар ўтказилишини тўхтатиш ёки тақиқлаш ҳуқуқига эга.

34-модда. Ўзбекистон Республикаси фуқаролари касаба уюшмаларига, сиёсий партияларга ва бошқа жамоат бирлашмаларига уюшиш, оммавий ҳаракатларда иштирок этиш ҳуқуқига эгадирлар.

Сиёсий партияларда, жамоат бирлашмаларида, оммавий ҳаракатларда, шунингдек ҳокимиятнинг вакиллик органларида озчиликни ташкил этувчи муҳолифатчи шахсларнинг ҳуқуқлари, эркинликлари ва қадр-қимматини ҳеч ким камситиши мумкин эмас.

35-модда. Ҳар бир шахс бевосита ўзи ва бошқалар билан биргаликда ваколатли давлат органларига, муассасаларига ёки халқ вакилларига ариза, таклиф ва шикоятлар билан мурожаат қилиш ҳуқуқига эга.

Аризалар, таклифлар ва шикоятлар қонунда белгиланган тартибда ва муддатларда кўриб чиқилиши шарт.

IX БОБ.

ИҚТИСОДИЙ ВА ИЖТИМОИЙ ҲУҚУҚЛАР

36-модда. Ҳар бир шахс мулкдор бўлишга ҳақли. Банкка қўйилган омонатлар сир тутилиши ва мерос ҳуқуқи қонун билан кафолатланади.

37-модда. Ҳар бир шахс меҳнат қилиш, эркин касб танлаш, адолатли меҳнат шароитларида ишлаш ва қонунда кўрсатилган тартибда ишсизликдан ҳимояланиш ҳуқуқига эгадир.

Суд ҳукми билан тайинланган жазони ўташ тартибидан ёки қонунда кўрсатилган бошқа ҳоллардан ташқари мажбурий меҳнат тақиқланади.

38-модда. Ёлланиб ишлаётган барча фуқаролар дам олиш ҳуқуқига эгадирлар. Иш вақти ва ҳақ тўланадиган меҳнат таътилининг муддати қонун билан белгиланади.

39-модда. Ҳар ким қариганда, меҳнат лаёқатини йўқотганда, шунингдек боқувчисидан маҳрум бўлганда ва қонунда назарда тутилган бошқа ҳолларда ижтимоий таъминот олиш ҳуқуқига эга.

Пенсиялар, нафақалар, ижтимоий ёрдам бошқа турларининг миқдори расман белгилаб қўйилган тирикчилик учун зарур энг кам миқдордан оз бўлиши мумкин эмас.

40-модда. Ҳар бир инсон малакали тиббий хизматдан фойдаланиш ҳуқуқига эга.

41-модда. Ҳар ким билим олиш ҳуқуқига эга.

Бепул умумий таълим олиш давлат томонидан кафолатланади.

Мактаб ишлари давлат назоратидадир.

42-модда. Ҳар кимга илмий ва техникавий ижод эркинлиги, маданият ютуқларидан фойдаланиш ҳуқуқи кафолатланади.

Давлат жамиятнинг маданий, илмий ва техникавий ривожланишига ғамхўрлик қилади.

X БОБ.

ИНСОН ҲУҚУҚЛАРИ ВА ЭРКИНЛИКЛАРИНИНГ КАФОЛАТЛАРИ

43-модда. Давлат фуқароларнинг Конституция ва қонунларда мустаҳкамланган ҳуқуқлари ва эркинликларини таъминлайди.

44-модда. Ҳар бир шахсга ўз ҳуқуқ ва эркинликларини суд орқали ҳимоя қилиш, давлат органлари, мансабдор шахслар, жамоат бирлашмаларининг ғайриқонуний хатти-ҳаракатлари устидан судга шикоят қилиш ҳуқуқи кафолатланади.

45-модда. Вояга етмаганлар, меҳнатга лаёқатсизлар ва ёлғиз кексаларнинг ҳуқуқлари давлат ҳимоясидадир.

46-модда. Хотин-қизлар ва эркаклар тенг ҳуқуқлидирлар.

XI БОБ.

ФУҚАРОЛАРНИНГ БУРЧЛАРИ

47-модда. Барча фуқаролар Конституцияда белгилаб қўйилган бурчларини бажарадилар.

48-модда. Фуқаролар Конституция ва қонунларга риоя этишга, бошқа кишиларнинг ҳуқуқлари, эркинликлари, шаъни ва қадр-қимматини ҳурмат қилишга мажбурдирлар.

49-модда. Фуқаролар Ўзбекистон халқининг тарихий, маънавий ва маданий меросини авайлаб асрашга мажбурдирлар.

Маданият ёдгорликлари давлат муҳофазасидадир.

50-модда. Фуқаролар атроф табиий муҳитга эҳтиёткорона муносабатда бўлишга мажбурдирлар.

51-модда. Фуқаролар қонун билан белгиланган солиқлар ва маҳаллий йиғимларни тўлашга мажбурдирлар.

52-модда. Ўзбекистон Республикасини ҳимоя қилиш — Ўзбекистон Республикаси ҳар бир фуқаросининг бурчидир. Фуқаролар қонунда белгиланган тартибда ҳарбий ёки муқобил хизматни ўташга мажбурдирлар.

УЧИНЧИ БЎЛИМ

ЖАМИЯТ ВА ШАХС

XII БОБ.

ЖАМИЯТНИНГ ИҚТИСОДИЙ НЕГИЗЛАРИ

53-модда. Бозор муносабатларини ривожлантиришга қаратилган Ўзбекистон иқтисодиётининг негизини хилма-хил шакллардаги мулк ташкил этади.

Давлат истеъмолчиларнинг ҳуқуқи устунлигини ҳисобга олиб, иқтисодий фаолият, тадбиркорлик ва меҳнат қилиш эркинлигини, барча мулк шаклларининг тенг ҳуқуқлилигини ва ҳуқуқий жиҳатдан баб-баравар муҳофаза этилишини кафолатлайди.

Хусусий мулк бошқа мулк шакллари каби дахлсиз ва давлат ҳимоясидадир. Мулкдор фақат қонунда назарда тутилган ҳолларда ва тартибдагина мулкидан маҳрум этилиши мумкин.

54-модда. Мулкдор мулкига ўз хоҳишича эгалик қилади, ундан фойдаланади ва уни тасарруф этади. Мулкдан фойдаланиш экологик муҳитга зарар етказмаслиги, фуқаролар, юридик шахслар ва давлатнинг ҳуқуқларини ҳамда қонун билан қўриқланадиган манфаатларини бузмаслиги шарт.

55-модда. Ер, ер ости бойликлари, сув, ўсимлик ва ҳайвонот дунёси ҳамда бошқа табиий заҳиралар умуммиллий бойликдир, улардан оқилона фойдаланиш зарур ва улар давлат муҳофазасидадир.

XIII БОБ.

ЖАМОАТ БИРЛАШМАЛАРИ

56-модда. Ўзбекистон Республикасида қонунда белгиланган тартибда рўйхатдан ўтказилган касаба уюшмалари, сиёсий партиялар, олимларнинг жамиятлари, хотин-қизлар, фахрийлар ва ёшлар ташкилотлари, ижодий уюшмалар, оммавий ҳаракатлар ва фуқароларнинг бошқа уюшмалари жамоат бирлашмалари сифатида эътироф этилади.

57-модда. Конституциявий тузумни зўрлик билан ўзгартиришни мақсад қилиб қўювчи, республиканинг суверенитети, яхлитлиги ва хавфсизлигига, фуқароларнинг конституциявий ҳуқуқ ва эркинликларига қарши чиқувчи, урушни, ижтимоий, миллий, ирқий ва диний адоватни тарғиб қилувчи, халқнинг соғлиғи ва маънавиятига тажовуз қилувчи, шунингдек ҳарбийлаштирилган бирлашмаларнинг, миллий ва диний руҳдаги сиёсий партияларнинг ҳамда жамоат бирлашмаларининг тузилиши ва фаолияти тақиқланади.

Махфий жамиятлар ва уюшмалар тузиш тақиқланади.

58-модда. Давлат жамоат бирлашмаларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларига риоя этилишини таъминлайди, уларга ижтимоий ҳаётда иштирок этиш учун тенг ҳуқуқий имкониятлар яратиб беради.

Давлат органлари ва мансабдор шахсларнинг жамоат бирлашмалари фаолиятига аралашишига, шунингдек жамоат бирлашмаларининг давлат органлари ва мансабдор шахслар фаолиятига аралашишига йўл қўйилмайди.

59-модда. Касаба уюшмалари ходимларнинг ижтимоий-иқтисодий ҳуқуқларини ва манфаатларини ифода этадилар ва ҳимоя қиладилар. Касаба ташкилотларига аъзо бўлиш ихтиёрийдир.

60-модда. Сиёсий партиялар турли табақа ва гуруҳларнинг сиёсий иродасини ифодалайдилар ва ўзларининг демократик йўл билан сайлаб қўйилган вакиллари орқали давлат ҳокимиятини тузишда иштирок этадилар. Сиёсий партиялар ўз фаолиятларини молиявий таъминланиш манбалари ҳақида Олий Мажлисга ёки у вакил қилган органга белгиланган тартибда ошкора ҳисоботлар бериб турадилар.

61-модда. Диний ташкилотлар ва бирлашмалар давлатдан ажратилган ҳамда қонун олдида тенгдирлар. Давлат диний бирлашмаларнинг фаолиятига аралашмайди.

62-модда. Жамоат бирлашмаларини тарқатиб юбориш, улар фаолиятини тақиқлаб ёки чеклаб қўйиш фақат суд қарори асосидагина амалга оширилади.

XIV БОБ.

О И Л А

63-модда. Оила жамиятнинг асосий бўғинидир ҳамда жамият ва давлат муҳофазасида бўлиш ҳуқуқига эга.

Никоҳ томонларнинг ихтиёрий розилиги ва тенг ҳуқуқлигига асосланади.

64-модда. Ота-оналар ўз фарзандларини вояга етгунларига қадар боқиш ва тарбиялашга мажбурдирлар.

Давлат ва жамият етим болаларни ва ота-оналарининг васийлигидан маҳрум бўлган болаларни боқиш, тарбиялаш ва ўқитишни таъминлайди, болаларга бағишланган хайрия фаолиятларни рағбатлантиради.

65-модда. Фарзандлар ота-оналарнинг насл-насабидан ва фуқаролик ҳолатидан қатъий назар, қонун олдида тенгдирлар.

Оналик ва болалик давлат томонидан муҳофаза қилинади.

66-модда. Вояга етган, меҳнатга лаёқатли фарзандлар ўз ота-оналари ҳақида ғамхўрлик қилишга мажбурдирлар.

XV БОБ.

ОММАВИЙ АХБОРОТ ВОСИТАЛАРИ

67-модда. Оммавий ахборот воситалари эркиндир ва қонунга мувофиқ ишлайди. Улар ахборотнинг тўғрилиги учун белгиланган тартибда жавобгардирлар.

Цензурага йўл қўйилмайди.

ТЎРТИНЧИ БЎЛИМ

МАЪМУРИЙ-ҲУДУДИЙ ВА ДАВЛАТ ТУЗИЛИШИ

XVI БОБ.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ МАЪМУРИЙ-ҲУДУДИЙ ТУЗИЛИШИ

68-модда. Ўзбекистон Республикаси вилоятлар, туманлар, шаҳарлар, шаҳарчалар, қишлоқлар, овуллар, шунингдек Қорақалпоғистон Республикасидан иборат.

69-модда. Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар, Тошкент шаҳрининг чегараларини ўзгартириш, шунингдек вилоятлар, шаҳарлар, туманлар ташкил қилиш ва уларни тугатиш Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг розилиги билан амалга оширилади.

XVII БОБ.

ҚОРАҚАЛПОҒИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ

70-модда. Суверен Қорақалпоғистон Республикаси Ўзбекистон Республикаси таркибига киради.

Қорақалпоғистон Республикасининг суверенитети Ўзбекистон Республикаси томонидан муҳофаза этилади.

71-модда. Қорақалпоғистон Республикаси ўз Конституциясига эга.

Қорақалпоғистон Республикасининг Конституцияси Ўзбекистон Республикасининг Конституциясига зид бўлиши мумкин эмас.

72-модда. Ўзбекистон Республикаси қонунлари Қорақалпоғистон Республикаси ҳудудида ҳам мажбурийдир.

73-модда. Қорақалпоғистон Республикасининг ҳудуди ва чегаралари унинг розилигисиз ўзгартирилиши мумкин эмас. Қорақалпоғистон Республикаси ўз маъмурий-ҳудудий тузилиши масалаларини мустақил ҳал қилади.

74-модда. Қорақалпоғистон Республикаси Ўзбекистон Республикаси таркибидан Қорақалпоғистон Республикаси халқининг умумий референдуми асосида ажралиб чиқиш ҳуқуқига эга.

75-модда. Ўзбекистон Республикаси билан Қорақалпоғистон Республикасининг ўзаро муносабатлари Ўзбекистон Республикаси ва Қорақалпоғистон Республикаси ўртасида Ўзбекистон Республикаси Конституцияси доирасида тузилган шартномалар ҳамда битимлар билан тартибга солинади.

Ўзбекистон Республикаси ва Қорақалпоғистон Республикаси ўртасидаги низолар муросага келтирувчи воситалар ёрдамида ҳал этилади.

БЕШИНЧИ БЎЛИМ

ДАВЛАТ ҲОКИМИЯТИНИНГ ТАШКИЛ ЭТИЛИШИ

XVIII БОБ.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ

76-модда. Ўзбекистон Республикасининг Олий Мажлиси олий давлат вакиллик органи бўлиб, қонун чиқарувчи ҳокимиятни амалга оширади.

77-модда. Ўзбекистон Республикасининг Олий Мажлиси ҳудудий сайлов округлари бўйича кўп партиялилик асосида беш йил муддатга сайланадиган 150 нафар депутатдан иборат.

Ўзбекистон Республикасининг Олий Мажлисига сайланиш ҳуқуқига сайлов кунигача 25 ёшга тўлган Ўзбекистон Республикасининг фуқаролари эгадирлар.

Депутатликка номзодлар олдига қўйиладиган талаблар қонун билан белгиланади.

78-модда. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг мутлақ ваколатлари жумласига:

1) Ўзбекистон Республикасининг Конституциясини қабул қилиш, унга ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш;

2) Ўзбекистон Республикаси қонунларини қабул қилиш ҳамда уларга ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш;

3) Ўзбекистон Республикаси ички ва ташқи сиёсатининг асосий йўналишларини белгилаш ва давлат стратегик дастурларини қабул қилиш;

4) Ўзбекистон Республикасининг қонун чиқарувчи, ижро этувчи ва суд ҳокимиятлари тизимини ва ваколатларини белгилаш;

5) Ўзбекистон Республикаси таркибига янги давлат тузилмаларини қабул қилиш ва уларнинг Ўзбекистон Республикаси таркибидан чиқиши ҳақидаги қарорларни тасдиқлаш;

6) бож, валюта ва кредит ишларини қонун йўли билан тартибга солиш;

7) маъмурий-ҳудудий тузилиш масалаларини қонун йўли билан тартибга солиш, Ўзбекистон Республикасининг чегараларини ўзгартириш;

8) Вазирлар Маҳкамасининг тақдимига биноан Ўзбекистон Республикасининг бюджетини қабул қилиш ва унинг ижросини назорат этиш, солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларни жорий қилиш;

9) Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига ва маҳаллий вакиллик органларига сайлов тайинлаш; Марказий сайлов комиссиясини тузиш;

10) ваколати тугаши муносабати билан Ўзбекистон Республикаси Президенти сайлов кунини тайинлаш;

11) Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Раисини ва унинг ўринбосарларини сайлаш;

12) Ўзбекистон Республикаси Конституциявий судини сайлаш;

13) Ўзбекистон Республикаси Олий судини сайлаш;

14) Ўзбекистон Республикасининг Олий хўжалик судини сайлаш;

15) Ўзбекистон Республикаси Президентининг тақдимига мувофиқ Ўзбекистон Республикаси Табиатни муҳофаза қилиш давлат қўмитасининг раисини тайинлаш ва вазифасидан озод этиш;

16) Ўзбекистон Республикаси Президентининг Бош Вазир, унинг биринчи ўринбосари ва ўринбосарларини, Вазирлар Маҳкамаси аъзоларини тайинлаш ва лавозимидан озод этиш тўғрисидаги фармонларини тасдиқлаш;

17) Ўзбекистон Республикаси Президентининг Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори ва унинг ўринбосарларини тайинлаш ва лавозимларидан озод этиш тўғрисидаги фармонларини тасдиқлаш;

18) Ўзбекистон Республикаси Президентининг тақдимига биноан Ўзбекистон Республикаси Марказий банки бошқарувининг раисини тайинлаш ва лавозимидан озод этиш;

19) Ўзбекистон Республикаси Президентининг вазирликлар, давлат қўмиталари ва бошқа давлат бошқарув органларини тузиш ва тугатиш ҳақидаги фармонларини тасдиқлаш;

КОНСТИТУЦИЯСИ

20) Ўзбекистон Республикаси Президентининг умумий ёки қисман сафарбарлик эълон қилиш, фавқулодда ҳолат жорий этиш, унинг муддатини узайтириш ва тўхтатиш тўғрисидаги фармонларини тасдиқлаш;

21) халқаро шартномаларни ва битимларни ратификация (тасдиқлаш) ва денонсация (барвақт тўхтатиш) қилиш;

22) давлат мукофотлари ва унвонларини таъсис этиш;

23) туманлар, шаҳарлар, вилоятларни ташкил этиш, тугатиш, номини ўзгартириш ва уларнинг чегараларини ўзгартириш;

24) ушбу Конституцияда назарда тутилган бошқа ваколатларни амалга ошириш киради.

79-модда. Олий Мажлис йиғилиши жами депутатларнинг камида учдан икки қисми иштирок этган тақдирдагина ваколатли ҳисобланади.

80-модда. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ва унинг органлари йиғилишида Ўзбекистон Республикасининг Президенти, Бош Вазир ва Вазирлар Маҳкамасининг аъзолари, Республика Конституциявий суди, Олий суди, Олий хўжалик судининг раислари, Бош прокурори, Марказий банки бошқарувининг раиси иштирок этишлари мумкин.

81-модда. Ваколат муддати тугагач, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси янги чақириқ Олий Мажлиси иш бошлагунига қадар ўз ваколатини сақлаб қолади.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг сайловдан кейинги биринчи йиғилиши Марказий сайлов комиссияси томонидан сайловдан кейин икки ойдан кечиктирмай чақирилади.

82-модда. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисида қонунчилик ташаббуси ҳуқуқига Ўзбекистон Республикасининг Президенти, шунингдек ўз давлат ҳокимиятининг олий органи орқали Қорақалпоғистон Республикаси, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг депутатлари, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси, Ўзбекистон Республикаси Конституциявий суди, Олий суди, Олий хўжалик суди, Бош прокурори эгадирлар.

83-модда. Ўзбекистон Республикасининг Олий Мажлиси қонунлар, қарорлар ва бошқа ҳужжатлар қабул қилади. Қонунни қабул қилиш учун Олий Мажлис депутатларининг кўпчилик овози талаб этилади.

Қабул қилинган қонунларнинг ва бошқа норматив ҳужжатларнинг матбуотда эълон қилиниши улар қўлланилишининг мажбурий шартидир.

84-модда. Олий Мажлис Раиси ва унинг ўринбосарлари Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси депутатлари орасидан яширин овоз бериш йўли билан сайланади.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Раиси ва унинг ўринбосарлари Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига ҳар йили ҳисобот бериб турадилар.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Раисининг ўринбосарларидан бири Қорақалпоғистон вакили — Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг депутати бўлади.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Раиси ва унинг ўринбосарлари Олий Мажлис ваколати муддатига сайланади.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Раиси этиб бир шахсни сурункасига икки муддатдан ортиқ сайлаш мумкин эмас.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Раиси Олий Мажлис депутатлари учдан икки қисмидан иборат кўпчилигининг яширин овоз бериши орқали муддатидан илгари чақириб олиниши мумкин.

85-модда. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Раиси:

1) Олий Мажлис муҳокамасига қўйиладиган масалаларни тайёрлашга умумий раҳбарлик қилади;

2) Олий Мажлис йиғилишларини чақиради, Олий Мажлис кун тартибига киритиладиган таклифларни қўмиталар ва комиссиялар раслари билан биргаликда тайёрлайди;

3) Олий Мажлис йиғилишларида раислик қилади;

4) Олий Мажлис қўмиталари ва комиссияларининг фаолиятини мувофиқлаштириб туради;

5) қонунларнинг ва олий мажлис қарорларининг бажарилишини назорат қилишни ташкил этади;

6) парламентлараро алоқаларни амалга ошириш ишларига ва халқаро парламент ташкилотлари иши билан боғлиқ гуруҳлар фаолиятига раҳбарлик қилади;

7) Олий Мажлис Раисининг ўринбосарлари, Олий Мажлис қўмиталари ва комиссиялари раслари этиб сайлаш учун Олий Мажлисга номзодларни тақдим этади;

8) қўмиталар ва комиссиялар раисларининг таклифига мувофиқ қўмиталар ва комиссиялар таркибини ўзгартириб сўнгра бу ўзгартишларни Олий Мажлис тасдиғига киритади;

9) Олий Мажлиснинг матбуот органлари фаолиятига раҳбарликни амалга оширади;

10) Олий Мажлис матбуот органлари низомларини ва таҳрир ҳайъати таркибини ҳамда уларнинг ишлаши учун зарур ҳаражатлар сметасини тасдиқлайди;

11) Олий Мажлисга қарашли матбуот органлари муҳаррирларини тайинлайди ва лавозимларидан озод қилади;

12) Олий Мажлис депутатлари ва девонининг ишлаши учун зарур ҳаражатлар сметасини тасдиқлайди;

13) Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг қарорларини имзолайди.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Раиси фармойишлар чиқаради.

86-модда. Олий Мажлис қонун лойиҳалари тайёрлаш ишларини олиб бориш, Олий Мажлисга ҳавола этиладиган масалаларни дастлабки тарзда кўриб чиқиш ва тайёрлаш, қонунларнинг ва Олий Мажлис бошқа қарорларининг ижросини назорат қилиб туриш учун депутатлар орасидан қўмиталар ва комиссиялар сайлайди.

Олий Мажлис зарур бўлган тақдирда доимий ҳамда муваққат ишловчи депутатлик, тафтиш ва бошқа комиссияларни тузади.

87-модда. Олий Мажлис депутатларига белгиланган тартибда уларнинг депутатлик фаолияти билан боғлиқ бўлган ҳаражатлар қопланади. Олий Мажлисда доимий ишлайдиган депутатлар ўз ваколатлари даврида бошқа ҳақ тўланадиган лавозимни эгаллашлари ва тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланишлари мумкин эмас.

88-модда. Олий Мажлис депутати дахлсизлик ҳуқуқидан фойдаланади. У Олий Мажлиснинг розилигисиз жиноий жавобгарликка тортилиши, ҳибсга олиниши ёки суд томонидан бериладиган маъмурий жазога тортилиши мумкин эмас.

XIX БОБ.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ПРЕЗИДЕНТИ

89-модда. Ўзбекистон Республикасининг Президенти Ўзбекистон Республикасида давлат ва ижро этувчи ҳокимият бошлиғидир.

Ўзбекистон Республикаси Президенти айни вақтда Вазирлар Маҳкамасининг Раиси ҳисобланади.

90-модда. Ўзбекистон Республикаси Президенти лавозимига ўттиз беш ёшдан кичик бўлмаган, давлат тилини яхши биладиган, бевосита сайловгача камида 10 йил Ўзбекистон ҳудудида муқим яшаган Ўзбекистон Республикаси фуқароси сайланиши мумкин. Бир шахс сурункасига икки муддатдан ортиқ Ўзбекистон Республикасининг Президенти бўлиши мумкин эмас.

Ўзбекистон Республикасининг Президенти Ўзбекистон Республикасининг фуқаролари томонидан умумий, тенг ва тўғридан-тўғри сайлов ҳуқуқи асосида яширин овоз бериш йўли билан беш йил муддатга сайланади. Президентни сайлаш тартиби Ўзбекистон Республикасининг қонуни билан белгиланади.

91-модда. Президент ўз вазифасини бажариб турган даврда бошқа ҳақ тўланадиган лавозимни эгаллаши, вакиллик органининг депутати бўлиши, тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланиши мумкин эмас.

Президентнинг шахси дахлсиздир ва қонун билан муҳофаза этилади.

92-модда. Президент Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси йиғилишида қуйидаги қасамёдни қабул қилган пайтдан бошлаб ўз лавозимига киришган ҳисобланади:

«Ўзбекистон халқига садоқат билан хизмат қилишга, Республикасининг Конституцияси ва қонунларига қатъий риоя этишга, фуқароларнинг ҳуқуқлари ва эркинликларига кафолат беришга, Ўзбекистон Республикаси Президенти зиммасига юклатилган вазифаларни виждонан бажаришга тантанали қасамёд қиламан».

93-модда. Ўзбекистон Республикасининг Президенти:

1) фуқароларнинг ҳуқуқлари ва эркинликларига, Конституция ва қонунларга риоя этилишининг кафилидир;

2) Ўзбекистон Республикасининг суверенитети, хавфсизлиги ва ҳудудий яхлитлигини муҳофаза этиш, миллий-давлат тузилиши масалаларига доир қарорларни амалга ошириш юзасидан зарур чора-тадбирлар кўради;

3) мамлакат ичкарисида ва халқаро муносабатларда Ўзбекистон Республикаси номидан иш кўради;

4) музокаралар олиб боради ва Ўзбекистон Республикасининг шартнома ва битимларини имзолайди, республика томонидан тузилган шартномаларга, битимларга ва унинг мажбуриятларига риоя этилишини таъминлайди;

5) ўз ҳузурида аккредитациядан ўтган дипломатик ва бошқа вакилларнинг ишонч ва чақирув ёрлиқларини қабул қилади;

6) Ўзбекистон Республикасининг чет давлатлардаги дипломатик ва бошқа вакилларини тайинлайди ҳамда лавозимларидан озод қилади;

7) республика Олий Мажлисига ҳар йили ички ва халқаро аҳвол хусусида маълумотнома тақдим этади;

8) ижро этувчи ҳокимият девонини тузади ва унга раҳбарлик қилади; республика олий ҳокимияти ва бошқарув органларининг баҳамжиҳат ишлашини таъминлайди; Ўзбекистон Республикаси вазирликларини, давлат қўмиталарини ҳамда давлат бошқарувининг бошқа органларини тузади ва тугатади, шу масалаларга доир фармонларни Олий Мажлис тасдиғига киритади;

9) Бош Вазир, унинг биринчи ўринбосари, ўринбосарларини, Вазирлар Маҳкамаси аъзоларини, Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори ва унинг ўринбосарларини тайинлайди ва уларни лавозимидан озод қилади, кейинчалик бу масалаларни Олий Мажлиснинг тасдиғига киритади;

10) Олий Мажлисга Конституциявий суд раиси ва аъзолари, Олий суд раиси ва аъзолари, Олий хўжалик суди раиси ва аъзолари, Ўзбекистон Республикаси Марказий банки бошқарувининг раиси, Ўзбекистон Республикаси Табиатни муҳофаза қилиш давлат қўмитасининг раиси лавозимларига номзодларни тақдим этади;

11) вилоят, туман, шаҳар ва хўжалик судларининг судьяларини тайинлайди ва лавозимларидан озод этади;

12) вилоятлар ҳокимларини ва Тошкент шаҳар ҳокимини тайинлайди ва лавозимидан озод қилади, бу масалаларни тегишли халқ депутатлари Кенгашининг тасдиғига қўяди; Конституцияни, қонунларни бузган ёки ўз шаъни ва қадр-қимматига доғ туширадиган хатти-ҳаракат содир этган туман ва шаҳар ҳокимларини Президент ўз қарори билан лавозимидан озод этишга ҳақли;

13) республика бошқарув органларининг, шунингдек ҳокимларнинг қабул қилган ҳужжатларини тўхтатади ва бекор қилади;

14) Ўзбекистон Республикасининг қонунларини имзолайди; қонунга ўз эътиборини илова этиб, уни такроран муҳокама қилиш ва овозга қўйиш учун Олий Мажлисга қайтаришга ҳақли. Агар Олий Мажлис илгари ўзи қабул қилган қарорни учдан икки қисмдан иборат кўпчилик овоз билан тасдиқласа, Президент қонунни имзолайди;

15) фавқулодда вазиятлар (реал ташқи хавф, оммавий тартибсизликлар, йирик ҳалокат, табиий офат, эпидемиялар) юз берган тақдирда фуқароларнинг хавфсизлигини таъминлашни кўзлаб, Ўзбекистон Республикасининг бутун ҳудудида ёки унинг айрим жойларида фавқулодда ҳолат жорий этади, қабул қилган қарорини уч кун мобайнида Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг тасдиғига киритади. Фавқулодда ҳолат жорий этиш шартлари ва тартиби қонун билан белгиланади;

16) республика Қуролли Кучларининг Олий Бош қўмондони ҳисобланади, Қуролли Кучларнинг олий қўмондонларини тайинлайди ва вазифасидан озод қилади; олий ҳарбий унвонларни беради;

17) Ўзбекистон Республикасига ҳужум қилинганда ёки тажовуздан бир-бирини мудофаа қилиш юзасидан тузилган шартнома мажбуриятларини бажариш зарурияти туғилганда уруш ҳолати эълон қилади, қабул қилган қарорини уч кун мобайнида Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг тасдиғига киритади;

18) Ўзбекистон Республикасининг орденлари, медаллари ва ёрлиғи билан мукофотлайди, Ўзбекистон Республикасининг малакавий ва фахрий унвонларини беради;

19) Ўзбекистон Республикасининг фуқаролигига ва сиёсий бошпана беришга оид масалаларни ҳал этади;

20) амнистия тўғрисидаги ҳужжатларни қабул қилади ва Ўзбекистон Республикасининг судлари томонидан ҳукм қилинган фуқароларни авф этади;

21) миллий хавфсизлик ва давлат назорати хизматларини тузади, уларнинг раҳбарларини тайинлайди ва лавозимидан озод этади ҳамда ўз ваколатига кирадиган бошқа масалаларни ҳал қилади.

Президент ўз ваколатларини бажаришни давлат идораларига ёки мансабдор шахсларга топширишга ҳақли эмас.

94-модда. Ўзбекистон Республикасининг Президенти Конституцияга ва қонунларга асосланиб ҳамда уларни ижро этиш юзасидан республиканинг бутун ҳудудида мажбурий кучга эга бўлган фармонлар, қарорлар ва фармойишлар чиқаради.

95-модда. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси таркибида унинг нормал фаолиятини таҳдидга соладиган ҳал қилиб бўлмайдиган ихтилофлар юз берганда ёҳуд у бир неча марта Конституцияга зид қарорлар қабул қилган тақдирда, Президентнинг Конституциявий суд билан бамаслаҳат қабул қилган қарори асосида Олий Мажлис тарқатиб юборилиши мумкин. Олий Мажлис тарқатилгандан сўнг унга янги сайлов уч ой мобайнида ўтказилади.

Олий Мажлис фавқулодда ҳолат жорий этилган даврда тарқатилиши мумкин эмас.

96-модда. Ўзбекистон Республикасининг Президенти бетоблиги сабабли ўз вазифасини бажара олмаслиги Олий Мажлис тузган давлат тиббий комиссияси хулосаси билан тасдиқланган тақдирда ўн кун муддат ичида Олий Мажлиснинг фавқулодда йиғилишида депутатлар орасидан Ўзбекистон Республикаси Президенти вазифасини вақтинча бажарувчи сайланади. Бу ҳолда уч ой муддат ичида Ўзбекистон Республикаси Президентининг умумхалқ сайлови ўтказилиши шарт.

97-модда. Ваколати тугаши муносабати билан истеъфога чиққан Президент умрбод Конституциявий суд аъзоси лавозимини эгаллайди.

XX БОБ.

ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИ

98-модда. Вазирлар Маҳкамаси таркибини Ўзбекистон Республикаси Президенти тузади ва у Олий Мажлис томонидан тасдиқланади.

Қорақалпоғистон Республикаси ҳукуматининг бошлиғи Вазирлар Маҳкамаси таркибига ўз лавозими бўйича киради.

Вазирлар Маҳкамаси иқтисодиётнинг, ижтимоий ва маънавий соҳанинг самарали фаолиятига раҳбарликни, қонунлар, Олий Мажлиснинг бошқа қарорлари, Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармонлари, қарорлари ва фармойишлари ижросини таъминлайди.

Вазирлар Маҳкамаси амалдаги қонунларга мувофиқ Ўзбекистон Республикаси ҳудудидаги барча органлар, корхоналар, муассасалар, ташкилотлар, мансабдор шахслар ва фуқаролар томонидан бажарилиши мажбурий бўлган қарорлар ва фармойишлар чиқаради.

Вазирлар Маҳкамаси янги сайланган Олий Мажлис олдида ўз ваколатларини зиммасидан соқит қилади.

Вазирлар Маҳкамасининг фаолиятини ташкил этиш тартиби ва ваколат доираси қонун билан белгиланади.

XXI БОБ.

МАҲАЛЛИЙ ДАВЛАТ ҲОКИМИЯТИ АСОСЛАРИ

99-модда. Вилоятлар, туманлар ва шаҳарларда (туманга бўйсунадиган шаҳарлардан, шунингдек шаҳар таркибига кирувчи туманлардан ташқари) ҳокимлар бошчилик қиладиган халқ депутатлари Кенгашлари ҳокимиятнинг вакиллик органлари бўлиб, улар давлат ва фуқароларнинг манфаатларини кўзлаб ўз ваколатларига тааллуқли масалаларни ҳал этадилар.

100-модда. Маҳаллий ҳокимият органлари ихтиёрига қуйидагилар киради:

қонунийликни, ҳуқуқий-тартиботни ва фуқароларнинг хавфсизлигини таъминлаш;

ҳудудларни иқтисодий, ижтимоий ва маданий ривожлантириш;

маҳаллий бюджетни шакллантириш ва уни ижро этиш, маҳаллий солиқлар, йиғимларни белгилаш, бюджетдан ташқари жамғармаларни ҳосил қилиш;

маҳаллий коммунал хўжаликка раҳбарлик қилиш;

атроф-муҳитни муҳофаза қилиш;

фуқаролик ҳолати актларини қайд этишни таъминлаш;

норматив ҳужжатларни қабул қилиш ҳамда Ўзбекистон Республикаси Конституциясига ва Ўзбекистон Республикаси қонунларига зид келмайдиган бошқа ваколатларни амалга ошириш.

101-модда. Маҳаллий ҳокимият органлари Ўзбекистон Республикасининг қонунларини, Президент фармонларини, давлат ҳокимияти юқори органларининг қарорларини амалга оширадилар, халқ депутатлари қуйи Кенгашлари фаолиятига раҳбарлик қиладилар, республика ва маҳаллий аҳамиятга молик масалаларни муҳокама қилишда қатнашадилар.

Юқори органларнинг ўзларига берилган ваколат доирасида қабул қилган қарорлари қуйи органлар ижро этиши учун мажбурийдир.

Халқ депутатлари Кенгашлари ва ҳокимларнинг ваколат муддати — беш йил.

102-модда. Вакиллик ва ижроия ҳокимиятини тегишлилигига қараб вилоят, туман ва шаҳар ҳокимлари бошқаради.

Вилоят ҳокимлари ва Тошкент шаҳри ҳокими Президент томонидан тайинланади ва лавозимидан озод қилинади ҳамда тегишли халқ депутатлари Кенгаши томонидан тасдиқланади.

Туман ва шаҳарларнинг ҳокимлари тегишли вилоят ҳокими томонидан тайинланади ва лавозимидан озод қилинади ҳамда тегишли халқ депутатлари Кенгаши томонидан тасдиқланади.

Шаҳарлардаги туманларнинг ҳокимлари тегишли шаҳар ҳокими томонидан тайинланади ва лавозимидан озод қилинади ҳамда халқ депутатлари шаҳар Кенгаши томонидан тасдиқланади.

Туманларга бўйсунган шаҳарларнинг ҳокимларини туман ҳокими тайинлайди ва вазифасидан озод қилади ҳамда халқ депутатлари туман Кенгаши томонидан тасдиқланади.

103-модда. Вилоят, туман ва шаҳар ҳокимлари ўз ваколатларини яккабошчилик асосларида амалга оширадилар ва ўзлари раҳбарлик қилаётган органларнинг қарорлари ва фаолияти учун шахсан жавобгардирлар.

Ҳокимларнинг ва халқ депутатлари маҳаллий Кенгашларининг фаолиятини ташкил қилиш, уларнинг ваколат доирасини ва халқ депутатлари маҳаллий Кенгашларини сайлаш тартиби қонун билан белгиланади.

104-модда. Ҳоким ўзига берилган ваколатлар доирасида тегишли ҳудуддаги барча корхоналар, муассасалар, ташкилотлар, бирлашмалар, шунингдек мансабдор шахслар ва фуқаролар томонидан бажарилиши мажбурий бўлган қарорлар қабул қилади.

105-модда. Шаҳарча, қишлоқ ва овулларда, шунингдек улар таркибидаги маҳаллаларда ҳамда шаҳарлардаги маҳаллаларда фуқароларнинг йиғинлари ўзини-ўзи бошқариш органлари бўлиб, улар икки ярим йил муддатга раисни (оқсоқолни) ва унинг маслаҳатчиларини сайлайди.

Ўзини-ўзи бошқариш органларини сайлаш тартиби, фаолиятини ташкил этиш ҳамда ваколат доираси қонун билан белгиланади.

XXII БОБ.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ СУД ҲОКИМИЯТИ

106-модда. Ўзбекистон Республикасида суд ҳокимияти қонун чиқарувчи ва ижро этувчи ҳокимиятлардан, сиёсий партиялардан, бошқа жамоат бирлашмаларидан мустақил ҳолда иш юритади.

107-модда. Ўзбекистон Республикасининг суд тизими беш йил муддатга сайланадиган Ўзбекистон Республикаси Конституциявий суди, Ўзбекистон Республикаси Олий суди, Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик суди, Қорақалпоғистон Республикасининг Олий суди, Қорақалпоғистон Республикасининг хўжалик судидан, шу муддатга тайинланадиган вилоят судлари, Тошкент шаҳар суди, туман, шаҳар ва хўжалик судларидан иборат.

Судларни ташкил этиш ва уларнинг фаолият кўрсатиш тартиби қонун билан белгиланади.

Фавқулодда судлар тузишга йўл қўйилмайди.

108-модда. Ўзбекистон Республикаси Конституциявий суди қонун чиқарувчи ва ижро этувчи ҳокимиятларнинг ҳужжатлари Конституцияга қанчалик мослигига доир ишларни кўради.

Конституциявий суд сиёсат ва ҳуқуқ соҳасидаги мутахассислар орасидан — Конституциявий суд раиси, раис ўринбосари ва судьяларидан, шу жумладан Қорақалпоғистон Республикасининг вакилидан иборат таркибда сайланади.

Конституциявий суднинг раиси ва аъзолари депутат бўла олмайдилар.

Конституциявий суднинг раиси ва аъзолари сиёсий партиялар ва ҳаракатларнинг аъзоси бўлишлари ва бошқа ҳақ тўланадиган лавозимни эгаллашлари мумкин эмас.

Конституциявий суд судьялари дахлсизлик ҳуқуқидан фойдаланадилар.

Конституциявий суд судьялари ўз фаолиятларида мустақилдирлар ва фақат Ўзбекистон Республикаси Конституциясига бўйсунадилар.

109-модда. Ўзбекистон Республикаси Конституциявий суди:

1) қонунларнинг ва Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси қабул қилган бошқа ҳужжатларнинг, Ўзбекистон Республикаси Президенти фармонларининг, ҳукумат қарорларининг, давлат ҳокимияти маҳаллий органлари қарорларининг, Ўзбекистон Республикаси давлатлараро шартномаларининг ва бошқа мажбуриятларининг Ўзбекистон Республикаси Конституциясига мослигини аниқлайди;

2) Қорақалпоғистон Республикасининг Конституцияси Ўзбекистон Республикасининг Конституциясига, Қорақалпоғистон Республикасининг қонунлари Ўзбекистон Республикасининг қонунларига мувофиқлиги тўғрисида хулоса беради;

3) Ўзбекистон Республикаси Конституцияси ва қонунларининг нормаларига шарҳ беради;

4) Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси ва қонунлари билан берилган ваколат доирасида бошқа ишларни ҳам кўриб чиқади.

Конституциявий суднинг қарорлари матбуотда эълон қилинган пайтдан бошлаб кучга киради. Улар қатъий ва улар устидан шикоят қилиш мумкин эмас.

Конституциявий судни ташкил этиш ва унинг фаолият кўрсатиш тартиби қонун билан белгиланади.

110-модда. Ўзбекистон Республикаси Олий суди — фуқаролик, жиноий ва маъмурий судлов ишларини юргизиш борасида суд ҳокимиятининг олий органи ҳисобланади.

У томонидан қабул қилинган ҳужжатлар қатъий ва Республиканинг барча ҳудудида бажарилиши мажбурий.

Ўзбекистон Республикаси Олий суди — Қорақалпоғистон Республикаси Олий суди, вилоятлар, шаҳар ва туман судларининг судлов фаолияти устидан назорат олиб бориш ҳуқуқига эга.

111-модда. Мулкчиликнинг турли шаклларига асосланган корхоналар, муассасалар, ташкилотлар ўртасидаги, шунингдек тадбиркорлар ўртасидаги, иқтисодиёт соҳасида ва уни бошқариш жараёнида вужудга келадиган хўжалик низоларини ҳал этиш Олий хўжалик суди ва хўжалик судлари томонидан уларнинг ваколатлари доирасида амалга оширилади.

112-модда. Судьялар мустақилдирлар, фақат қонунга бўйсунадилар. Судьяларнинг одил судловни амалга ошириш борасидаги фаолиятига бирон-бир тарзда аралашишга йўл қўйилмайди ва бундай аралашиш қонунга мувофиқ жавобгарликка сабаб бўлади.

Судьяларнинг дахлсизлиги қонун билан кафолатланади.

Олий суд ва Олий хўжалик суди раислари ва аъзолари Олий Мажлиснинг депутати бўлолмайдилар.

Судьялар, шу жумладан туман судьялари сиёсий партиялар ва ҳаракатларнинг аъзоси бўлишлари ва бошқа ҳақ тўланадиган лавозимни эгаллашлари мумкин эмас.

Судья ваколат муддати тугагунга қадар судьялик вазифасидан қонунда кўрсатилган асослар бўлгандагина озод этилиши мумкин.

113-модда. Ҳамма судларда ишлар очиқ кўрилади. Ишларни ёпиқ мажлисда тинглашга қонунда белгиланган ҳоллардагина йўл қўйилади.

114-модда. Суд ҳокимияти чиқарган ҳужжатлар барча давлат органлари, жамоат бирлашмалари, корхоналар, муассасалар, ташкилотлар, мансабдор шахслар ва фуқаролар учун мажбурийдир.

115-модда. Ўзбекистон Республикасида суд ишларини юритиш ўзбек тилида, қорақалпоқ тилида ёки муайян жойдаги кўпчилик аҳоли сўзлашадиган тилда олиб борилади. Суд ишлари олиб борилаётган тилни билмайдиган судда қатнашувчи шахсларнинг таржимон орқали иш материаллари билан тўла танишиш ва суд ишларида иштирок этиш ҳуқуқи ҳамда судда она тилида сўзлаш ҳуқуқи таъминланади.

116-модда. Айбланувчи ҳимояланиш ҳуқуқи билан таъминланади.

Тергов ва суд ишини юритишнинг ҳар қандай босқичида малакали юридик ёрдам олиш ҳуқуқи кафолатланади. Фуқароларга, корхона, муассаса ва ташкилотларга юридик ёрдам бериш учун адвокатура фаолият кўрсатади. Адвокатурани ташкил этиш ва унинг иш тартиби қонун билан белгиланади.

XXIII БОБ.

САЙЛОВ ТИЗИМИ

117-модда. Ўзбекистон Республикасининг фуқаролари вакиллик органларига сайлаш ва сайланиш ҳуқуқига эгадирлар. Ҳар бир сайловчи бир овозга эга. Ўз хоҳиш-иродасини билдириш тенглиги ва эркинлиги қонун билан кафолатланади.

Ўзбекистон Республикасида Президент сайлови, ҳокимиятнинг вакиллик органлари сайлови умумий, тенг, тўғридан-тўғри сайлов ҳуқуқи асосида яширин овоз бериш йўли билан ўтказилади. Ўзбекистон Республикасининг 18 ёшга тўлган фуқаролари сайлаш ҳуқуқига эгадирлар.

Суд томонидан муомалага лаёқатсиз деб топилган фуқаролар, шунингдек озодликдан маҳрум этиш жойларида сақланаётганлар сайланиши мумкин эмас ва сайловда қатнашмайдилар. Бошқа ҳар қандай ҳолларда фуқароларнинг сайлов ҳуқуқларини тўғридан-тўғри ёки билвосита чеклашга йўл қўйилмайди.

Ўзбекистон Республикаси фуқароси бир вақтнинг ўзида иккидан ортиқ вакиллик органининг депутати бўлиши мумкин эмас.

Сайлов ўтказиш тартиби қонун билан белгиланади.

XXIV БОБ.

ПРОКУРАТУРА

118-модда. Ўзбекистон Республикаси ҳудудида қонунларнинг аниқ ва бир хилда бажарилиши устидан назоратни Ўзбекистон Республикасининг Бош прокурори ва унга бўйсунувчи прокурорлар амалга оширади.

119-модда. Прокуратура органларининг ягона марказлаштирилган тизимига Ўзбекистон Республикасининг Бош прокурори бошчилик қилади.

Қорақалпоғистон Республикасининг Прокурори Ўзбекистон Республикасининг Бош прокурори билан келишилган ҳолда Қорақалпоғистон Республикасининг олий вакиллик органи томонидан тайинланади.

Вилоятларнинг прокурорлари, туман ва шаҳар прокурорлари Ўзбекистон Республикасининг Бош прокурори томонидан тайинланади.

Ўзбекистон Республикаси Бош прокурорининг, Қорақалпоғистон Республикаси Прокурорининг, вилоят, туман ва шаҳар прокурорларининг ваколат муддати — беш йил.

120-модда. Ўзбекистон Республикаси прокуратура органлари ўз ваколатларини ҳар қандай давлат органлари, жамоат бирлашмалари ва мансабдор шахслардан мустақил ҳолда, фақат қонунга бўйсуниб амалга оширадилар.

Прокурорлар ўз ваколатлари даврида сиёсий партияларга ва сиёсий мақсадларни кўзловчи бошқа жамоат бирлашмаларига аъзоликни тўхтатиб турадилар.

Прокуратура органларини ташкил этиш, уларнинг ваколатлари ва фаолият кўрсатиш тартиби қонун билан белгиланади.

121-модда. Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жиноятчиликка қарши кураш бўйича тезкор-қидирув, тергов ва бошқа махсус вазифаларни мустақил равишда бажарувчи хусусий кооператив ташкилотлар, жамоат бирлашмалари ва уларнинг бўлинмаларини тузиш ҳамда уларнинг фаолият кўрсатиши таъқиқланади.

Қонунийлик ва ҳуқуқий—тартиботни, фуқароларнинг ҳуқуқлари ва эркинликларини ҳимоя қилишда ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларга жамоат ташкилотлари ва фуқаролар ёрдам кўрсатишлари мумкин.

XXV БОБ.

МОЛИЯ ВА КРЕДИТ

122-модда. Ўзбекистон Республикаси ўз молия ва пул—кредит тизимига эга.

Ўзбекистоннинг давлат бюджети Республика бюджетидан, Қорақалпоғистон Республикаси бюджетидан ва маҳаллий бюджетлардан иборат.

123-модда. Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ягона солиқ тизими амал қилади. Солиқлар жорий қилишга фақат Ўзбекистон Республикасининг Олий Мажлиси ҳақли.

124-модда. Ўзбекистон Республикасининг банк тизимини Республика Марказий банки бошқаради.

XXVI БОБ.

МУДОФАА ВА ХАВФСИЗЛИК

125-модда. Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучлари Ўзбекистон Республикасининг давлат суверенитетини ва ҳудудий яхлитлигини, аҳолининг тинч ҳаёти ва хавфсизлигини ҳимоя қилиш учун тузилади.

Қуролли Кучларнинг тузилиши ва уларни ташкил этиш қонун билан белгиланади.

126-модда. Ўзбекистон Республикаси ўз хавфсизлигини таъминлаш учун етарли даражада қуролли кучларига эга.

ОЛТИНЧИ БЎЛИМ

КОНСТИТУЦИЯГА ЎЗГАРТИРИШ КИРИТИШ ТАРТИБИ

127-модда. Ўзбекистон Республикасининг Конституциясига ўзгартиришлар Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси жами депутатларининг камида учдан икки қисмдан иборат кўпчилиги томонидан қабул қилинган қонунлар билан киритилади.

128-модда. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси тегишли таклиф киритилгандан кейин олти ой мобайнида Конституцияга ўзгартиришлар ҳамда тузатишлар киритиш тўғрисида кенг ва ҳар тарафлама муҳокамани ҳисобга олган ҳолда қонун қабул қилиши мумкин. Агар Олий Мажлис Конституцияга ўзгартириш киритиш тўғрисидаги таклифни рад этса, таклиф бир йил ўтгандан кейингина қайта киритилиши мумкин.

* * *

1992 йил 8 декабрь, ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг ўн биринчи сессиясида қабул қилинган.

ҚУТЛАЙМИЗ!

Азиз ва муҳтарам раҳбаримиз Абдумалик Набиевич СУЛТОНОВ!

Сиздек меҳридарё, қалби оташ, меҳрибон, жонкуяр, ўз касбдошлари ҳамда толиби илмлар қалбига меҳр қўрнии жо эта олувчи устоз, умрингиз баҳорининг муборак 50 йиллиги билан қутлаймиз.

Сиз ёш авлод мураббийси сифатида жамоага ибрат кўрсатиб келаётирсиз. Биз Сизни туғилган кунингиз билан яна бир бор қутлаб, узоқ умр, сиҳат-саломатлик тилаймиз. Ҳаёт шамчироғи йўлингизни ҳамиша чароғон қилсин.

Шайхонтоҳур туманидаги «Учқун» номидаги 95-мактаб жамоаси.

ҚУТЛАЙМИЗ!

Ҳурматли Илёс ХУДОЙБЕРДИЕВ!

Узоқ йиллардан буён жонкуяр муаллим, фидойи ташкилотчи сифатида кўпчиликка ўрнак бўлиб келмоқдасиз. Тажрибаларингиздан келиб чиқиб яратган дастурларингиз нафақат районда, вилоятда ҳам оммалаштирилиб, педагоглар аҳлига дастуриламал бўлмоқда.

Бугун қутлуғ 50 ёшингиз арафасида Сизга сиҳат-саломатлик тилаймиз. Доимо шогирдларингиз кўпайиб бораверсин.

Сирдарё вилояти «Оқ олтин» районидаги ҳамкасбларингиз.

Фан фидойилари

ҲАҚИҚАТКАШ ОЛИМ

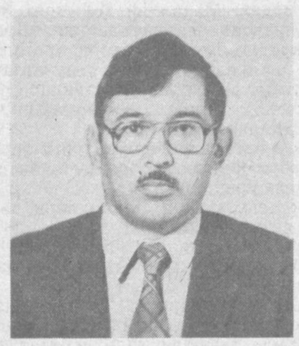

Ҳақиқат — маънавий тушунча. Лекин у чексиз моддий қудрат манбаидир. У ўз-ўзича моддий қудрат касб эта олмайди. Халқ онгига сингдирилган, оммaнинг маслак ишига, дарду армонига айланган ҳақиқатгина моддий куч ҳосил қилади. Ҳақиқатбинлик мақомига эришган, ҳақни таниб, англаб етган, ҳақиқат билан қуролланган халқ, Чўлпон айтмиш, денгизга, тўлқинга кучга айланади ва чинакам истиқлолини қўлга киритади. Халқимизнинг бугунги истиқлолга эришувида ҳам унинг онгу идрокини, қалбу қиёфасини ҳақиқат нурлари билан ёритиб келаётган зиёлиларнинг мумтоз улуши бор. Зотан, зиёлилар миллатнинг ақли, юраги, виждони ҳисобланадилар. Тарихий ҳақиқатни ўзбек халқининг миясига қуйиб келаётган, ўзлигини англаб етиши, онги уйғониши ва кўзи очилишига хизмат қилаётган ижодкор, олим, филология фанлари доктори, профессор Бегали Қосимовнинг хизматлари беқиёс. У адабиётшунос олим, адабий танқидчи, маърифатпарвар мураббий сифатида жумҳурият аҳлига маълум ва машҳурдир.

Б. Қосимов адабиётимизнинг XX аср аввалларидаги бутун бошли янги даврини инкишоф этган, ўтган йиллар мобайнида қатор рисолалари, илмий-муаммоли мақолалари билан омма ва илмий-адабий жамоатчилик эътирофини қозонган олимдир. У ўз тадқиқотларида ном-баном ўрганиб ўтганидек, кескин ғоявий-сиёсий курашлар майдонига айланган йилларда саксондан ортиқ ўзбек шоири самарали ижод этган. Бу санъаткорлар дид ва савиялари, дунёқараш ва маҳоратлари жиҳатидан бир хил бўлмасалар-да, даврнинг марказий йўналиши — эрк, озодлик ва мустақиллик курашида бирлашдилар.

Олимнинг «Инқилобий шеърият саҳифалари», «Излай-излай топганим» каби йирик тадқиқотлари катта илмий тажриба, узоқ ва муттасил изланиш, теран илмий нуқтаи назар заминида яратилган асарлар сифатида майдонга келди. Тадқиқотларда аср аввали адабиётининг ғоявий-бадиий хусусиятлари муфассал инкишоф этилган. Ўзбек адабиётшунослиги олдида турган улкан вазифалардан бири XX аср бошлари ўзбек адабиётининг бадияти (поэтикаси) муаммоларини ўрганиш ва ёритишдир. Заҳматкаш олим Б. Қосимов ҳозир шу муаммолар борасида изланиш ва тадқиқотлар олиб бориш билан машғул. Айни пайтда, у Тошкент давлат дорилфунуни ўзбек филологияси факультети қошида ташкил этилган илмий ижодхонанинг (лаборатория) 1920-30 йиллар ўзбек адабиёти муаммоларини ўрганаётган адабиёт гуруҳига раҳбарлик қилмоқда. «Жадидчилик» каби янгича нуқтаи назар билан йўғирилган, мағзи тўқ мақолалар («Ёшлик», 1990 йил, июль) ана шундай қизғин ижодий изланишларнинг дастлабки натижаларидир.

Устоз Бегали Қосимовнинг матнчи ва матншунос олим сифатидаги хизматлари ҳам диққатга сазовор. Абдулла Авлоний адабий меросини тўлиқ акс эттирувчи «Тошкент тонги» (1979), Сидқий Хондайлиқий меросини ўзида жамлаган «Навбаҳор» (1984), Алишер Навоий салафлари ва халафлари ижодидан намуналар босилган «Навоийнинг назари тушган» китоблари олимнинг ташаббускорлиги, ғайрат-шижоати туфайли олам юзини кўрди ҳамда адабиёт ихлосмандларини баҳраманд этди.

Б. Қосимовнинг кўп йиллик маърифий (педагогик) хизмати, тажрибаси ҳам ўзига хосдир. Бир маҳаллар дорилфунунга ишга ўтмоқчи бўлиб маслаҳат сўраганимда, домла: «Яхши бўларди, ҳар бир соат дарс — ижодий тажриба. Унда илмдаги ютуқларингизни ҳаётга татбиқ этасиз, синовдан ўтказасиз», — деган эдилар. Дарвоқе, Б. Қосимовдек илм кишисининг ҳар бир дарсидан янгилик олиш мумкин. У таълим жараёнидаги маърузаларида дарслик ва дастур доирасида чекланиб қолмайди. Дарсларини илм янгиликлари билан йўғиришга, қўйилган мавзу бўйича мукаммал маълумот беришга, талабаларини нуқтадонликка ўргатишга, илмий ишга тайёрлашга ҳаракат қилади. Унинг талабалари бугунда муаллим, мухбир, муҳаррир, фан номзоди, фан доктори бўлиб етишиб халқ маорифи ва фани хизматидалар.

Илм изланишларини маърифатчилик ҳаракатидан бошлаган ёш олим бугун халқнинг етакчи маърифатчилари даражасига ўсиб етди. Истиқлолдан бир йилча илгари умумтаълим ўрта мактаблари учун янги адабиёт дастури ва дарслиги яратиш ташаббуси кўтарилди. Жумҳуриятдаги турли мактаб, олий ўқув юрти ва илмий муассасалардаги мутахассис, олимлардан иборат муаллифлар жамоаси тузилди. Ундаги мумтоз адабиёт гуруҳига Бегали Қосимов раҳбарлик қилди. Саъй-ҳаракат адабиёт таълими тизимини тубдан янгилашга, аввало, шу соҳада истиқлолга эришишга қаратилди. Раҳбардаги талабчанлик муаллифлар жамоасини қатъият ва тезкорликка чорлади. Қисқа муддат ичида янги адабиёт дастури лойиҳаси майдонга келди. Лойиҳа халқ муҳокамасида яхши баҳоланиб, Халқ таълими вазирлиги томонидан тасдиқланди. Дарслик ва мажмуалар яратишга киришилди. Эндиликда дастур, дарслик ва мажмуаларни тезда нашр этиб, 1993 ўқув йилидан бошлаб умумтаълим мактаблари тасарруфига топшириш режалаштирилган. Б. Қосимов адабиёт чуқурлаштириб ўқитиладиган мактаблар учун яратилган янги адабиёт дастурининг ҳам асосий муаллифларидан бири. Ушбу дастур лойиҳаси ҳам тайёр бўлиб, у яқинда Халқ таълими вазирлиги томонидан муҳокама учун нашр этилди.

Мазкур дастурларнинг илмий-маърифий қиммати, замонавий аҳамияти шундаки, уларда янгича нуқтаи назар (концепция) ишлаб чиқилди. Адабиёт таълими шўро, фирқа ва сиёсату мафкура исканжасидан озод этилди. Мумтоз адабиётга синфийлик нуқтаи назаридан ёндашиш, уни реакцион ва прогрессив, диний-мистик ва дунёвий тарзида сунъий, ғайриилмий тасниф этиш, миллатнинг етук адабий муҳитлари, намоёндалари, ёдгорликларини феодал-сарой адабиёти дея камситишга барҳам берилди. Таълимни соддалаштириш, ўткирлаштириш, тиниқлаштириш тадбирлари кўрилди. Адабий асарни соф табъий (эстетик) ҳодиса сифатида талқин этиш, ёш авлодда адабиётни тушуниш, ҳис қилиш туйғуларини тарбиялаш, бадиий дидни шакллантириш янги дастурларнинг асосий мақсадларидандир. Улар илмдаги энг сўнгги ютуқларни мактабга татбиқ этишга қаратилган. Иншоолло, устоз мураббий Б. Қосимовнинг жонкуяр ва тадбиркорлиги кейинги авлодлар камолотида ўз акси садосини беради.

Алишер Навоий «Ҳайрат ул-аброр» достонининг махсус мақолотида олимлик қисматини ниҳоятда ҳаётий тасвирлайди. Чиндан ҳам олимлик шарафли, айни пайтда, оғир бир қисмат. Навоий қаҳрамони қиёфасидаги ёш олим илмий ижод учун она юртидан узоқлашиб, ҳимоятсиз ва бошпанасиз риёзату машаққатлар торта-торта илм чўққиларига кўтарилади. Б. Қосимов ҳам интилиш ва изтироблар ичра заҳматли босқичларни босиб ўтган, тобланган.

Камина домлага шогирд тушиб, диплом иши учун мавзу танлаб, ҳосиятли хонадонларига қадам босганимдан бери анча йиллар ўтди. Орадан шунча фурсат ўтибди ҳамки, улкан олим ҳамон аҳли аёли ва тўрт фарзанди билан ўша уч хонали уйда қаноат кунжида истиқомат қилади. Йўқ, бу фақатгина олимнинг камтаринлиги, камсуқумлигини англатмайди. Унинг илмга берилганлиги, илмдан бошқа нарсани ўйламаганлиги, дунёнинг таъма ва ҳирсу ҳаваслариг мубтало бўлмаганлигини ҳам билдиради. Торга тор, кенгга кенг дунё экан. Бу хонадонга ташриф буюрсангиз, илиқ бир иқлимга, сокин ва кенг муҳитга киргандек бўласиз. Чунки бу ерда энг катта хона меҳмонга ажратилган. Унда хонадон бекаси Матлуба опа ва домла меҳмоннавозлик билан хизматингизда бўладилар...

Ижод хилватгоҳидалар, шу билан бирга, китоблар, муаммолар қуршовида, олимлар, адиблар — жамият анжуманидалар. Кичкина бир курсида ўтириб ижод этадилар, аммо ҳаёлот ва тафаккурнинг кенг қулоч қанотида туғилиб ўсган ватанлари Каспийдан Каъбагача бориб келадилар. Ижод гўшаси билан дунё оралиғида сайру сукундалар.

Олим агар қатъи амал
айласа,
Илмиға шойиста амал
айласа,
Солмаса кўз жифайи
дунё сари,
Боқмаса туз дуйнийи
фони сари,
Они шараф гавҳарининг
кони бил,
Гавҳару кон, ҳарне десанг,
они бил.

Ҳазрат Навоийнинг ушбу сатрлари орзудаги (идеал) олим шаънига айтилган. Бундай олимлар чиндан-да, гавҳару кон, ноёб дурдона, мулку миллатнинг устунларидирлар. Улар фалсафаси ҳақида ўй сураркан, Навоий яна:

Қилмади эллиқда
тараққий киши,
Олтмишу борча
таназзул иши,

дея сабоқ беради. Бегали Қосимов муборак эллик ёшга тўлди. Не бахтким, эллик ёшигача инсон ва олим сифатида тараққий этиб улгурди. Демак, умрнинг қолган қисми камол узра камол бўлишига кафолат бор.

Нусратулло Атоулло ўғли ЖУМЪАЗОДА,
филология фанлари номзоди, Ўзбекистон ёзувчилари уюшмаси аъзоси.

ТУРКИЯДАН ТАЛАБАЛАР КЕЛДИ

Республикамиз мустақилликка эришгач, халқаро алоқаларимизни мустаҳкамлашга ҳам кенг имкониятлар туғилмоқда. Чунончи, эндиликда ёшларимиз фақат ҳамдўстликка аъзо бўлган собиқ иттифоқ республикаларида эмас, балки хорижда ҳам таълим олаётганлиги Ўзбекистоннинг бир қанча мамлакатлар билан таълим соҳасида ҳамкорлик қилиш учун ўзаро шартномалар тузаётганлигидан далолат.

Куни кеча ўзбекистонлик талабалар туркиялик 85 нафар йигит-қизларни кутиб олишди. Улар асосан, Тошкент давлат дорилфунуни, Тошкент Техника дорилфунунида таҳсил кўрадилар. Химия, математика, тиббиёт каби соҳаларнинг мутахассислари бўлишни истаган туркияликларга барча шарт-шароит муҳайё қилинди.

Муҳаммад АМИН
сурати.

Мактабимиз—кўркимиз

ЧЎҚҚИДАН ТАРАЛАЁТГАН НУР

Хатирчидан ярим соат муддатда тоққа қўтарилиб чўққига яқинлашсангиз тоғнинг икки ён бағридаги уйларга ва уларнинг орасидан албатта, илм даргоҳининг доим бошқа иморатлардан ажралиб турадиган биносига кўзингиз тушади. Бу, 58-мактаб — Лангар деб ном чиқарган маъданчилар юрти фарзандлариники. Яқинда унинг 50 йиллиги нишонланди.

Элнинг равнақи учун энг долзарб бўлган маърифатнинг бу ерда не ҳолдалигидан хабар олиш ниятимиз эди. Негаки, Ўзбекистонни дунёга танитадиган унинг келажаги — болалар эмасми? Болалар нечоғлик илмли бўлса юрт ҳам шунчалик тараққий этмайдими?

Лангар унчалик катта бўлмаган макон. Бу ерда кончилар мамлакат учун энг ноёб бўлган хомашё қазиб чиқарадилар. Қишлоққа оралаган бегона чеҳраларни, аввало, зийрак болалар пайқайдилар. Мактаб ҳовлисига қадам қўйишим биланоқ, елкамдаги фотоаппаратни кўриб:

— Расмчи келди, расмчи келди!— дея бир-бирларига хабар бера кетишди.

Қишлоқ болалари ажиб — уялишади. «Расмчи»нинг таклифини кутишадими, ҳойнаҳой, ўзаро гаплашишади-ю, яқин келишмайди. Барибир жажжигинасининг сабри чидамади, келиб сўради:

— Ясимга тушийинг...

Ўқувчиларнинг каттароғидан мактаб идорасини сўрайман. Иккинчи қаватни кўрсатади.

Мени мактабнинг илмий бўлим мудири Тоғаймурод Эгамқулов очиқ чеҳра билан кутиб олди. Ҳол-аҳвол сўрашгач, гапни иқтисоддан бошладик. Начора, қорни тўқ кишигина маданият, маърифат ҳақида ўйлайди-да.

— Яхши,— дея гап бошлади Тоғаймурод ака. — Президентимизнинг фармонларига кўра ўқитувчиларимизга янги таъриф асосида маош тўланмоқда. Ҳар бир муаллим берадиган дарс ҳажмига қараб 10 минг сўмгача ҳақ олади.

— Замон, мафкура ўзгарди. Мактабларда ўқитиш дастурлари, дарсликлар ҳам янгиланди. Сизларда бу жараён қандай кечяпти?

— Табиийки бизда ҳам ўқитиш жараёни аллақачон янгиланган. Дастурлар етарли. Лекин дарсликлар ҳамон танқисроқ. Кўпинча биология, адабиёт, шунингдек, бошланғич синфлар дарсликлари ҳам етишмайди. Адабиётни олайлик. Тажрибали педагогимиз Турдигул Ўралова ўз дарсини газета ва журналлардаги янгича талқинлар асосида ўтмоқда. Тарихчимиз Норбуви Бозорова ҳам болаларга тарихимизни ўргатишда худди шундай иш тутмоқда.

— Мактабда синфхоналарни иситиш қандай йўлга қўйилган?

— Ҳамма иситгичларни қайта таъмирлаб, кўмирни ҳам қишга етадиган қилиб ғамлаб қўйибмиз.

Тоғаймурод ака яна бир қанча саволларимга жавоб қайтарди. Жавоблардан қониқдим. Бу мактабнинг собиқ ўқувчилари ҳозир жумҳуриятимизнинг кўпгина даргоҳларида, фан докторидан бошлаб раҳбарлик вазифаларигача ишлашяпти. Айни пайтда 18 нафар ёш йигит ва қиз йирик дорилфунунларда талаба, улар орасида шоира бўлиб дунёга овоз бераман, кончи бўлиб тоғлар билан олишаман дегувчилари ҳам бор. Меҳрли ва маърифатли ўқитувчилар — Турдигул Ўралова, Норбуви Бозорова, Бўритош Нурмуҳаммедова, Шариф Шамановлар ҳар йили ўнлаб ёшларни ҳаётга учирма қилишади.

Ҳовлида ўйнаб юрган болалардан бирини тўхтатиб саволга тутдим:

— Етти карра етти неча?

Бола уялинқираб нари кетмоқчи бўлади.

— Билмайсанми?

Гапимдан ори келди чоғи:

— Биламан. Қирқ тўққиз.

— Навоий нечанчи йил туғилган?

— ...Бир минг... 1441 йил.

Ажиб енгиллик ҳис қилиб ташқарига йўналаман. Лангардан тушаётганда чўққида қолган кончилар қазиб олаётган ашёникидан-да ёрқин нур ярқирагандек бўлади. Кўриниб турибдики, бу нурнинг янада ёрқинроқ ёғду сочишида 58-мактабнинг ҳиссаси катта.

Ҳалим САЙИИД,
журналист.

(Газетанинг навбатдаги сони 23 декабрда чиқади).

Бош муҳаррир
Саъдулла ҲАКИМ

УЮШМА ТУЗИЛДИ

Яқин вақтгача мусиқа дарсларига аҳамиятсиз қараб келинарди, натижада вилоятда ана шу соҳа анчагина оқсаб қолганди. Эндиликда у янада ривожланадиган бўлди. Яқинда Андижонда мусиқа муаллимлари уюшмаси тузилди. ВУМОЙ мусиқа кабинети мудири уюшма президенти (М. Аҳмедов), мусиқа мактаб-интернати директори Ш. Субҳонов вице-президент этиб тайинланди.

САРҲИСОБ

Андижон вилоят Қорасув шаҳар халқ таълими бўлими ходимлари яхши анъанани бошладилар. ХТБ ходимлари ҳафтанинг маълум бир кунида исталган мактаб ёки болалар боғчасига бориб уни атрофлича ўрганишади. Бир йиллик ишларини сарҳисоб қилиб, баҳолашади. Ана шундай сарҳисобда 3-мактаб ва «Бойчечак» болалар боғчаси ғолиб деб топилди. Ғолибларга 3 минг сўмдан пул мукофоти берилди.

Ўз мухбиримиз.

АСПИРАНТУРАГА МАРҲАБО!

Т. Н. ҚОРИ-НИЕЗИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕКИСТОН ПЕДАГОГИКА ИЛМИЙ-ТАДҚИҚОТ ИНСТИТУТИ ИШЛАБ ЧИҚАРИШДАН АЖРАЛГАН ВА АЖРАЛМАГАН ҲОЛДА ҚУЙИДАГИ ИХТИСОСЛИКЛАР:

— педагогика назарияси ва тарихи;

— ўқитиш методикаси (ихтисослар бўйича) юзасидан аспирантурага қўшимча

ҚАБУЛ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

Танловда қатнашишга ўзбек тили ва адабиёти, математика, физика, тарих, жуғрофия, кимё, бадиий-мусиқий таълим, жисмоний тарбия, умумтехника, ўзбек мактабларида рус тили ва адабиётини ўқитиш фанларидан малакага эга бўлган ўқитувчилар; мактабгача тарбия ва бошланғич таълим бўйича мутахассислар; шунингдек, педагогик руҳшунослик муаммолари бўйича шуғулланаётган руҳшунослар таклиф қилинадилар.

Танлаган ихтисоси бўйича камида икки йил амалий иш тажрибасига эга бўлган мутахассислар, шунингдек, бевосита олий ўқув юртини битирганидан сўнг ёш мутахассисни фақат олий ўқув юрти (куллиёт) олимлар кенгаши тавсиясига кўра, танлов имтиҳонларида иштирок этишга қўйиладилар. Аспирантурага кирувчилар ихтисослик фани, чет тилларининг биридан олий ўқув юртлари учун амалдаги дастур ҳажмида кириш имтиҳонлари топширадилар.

Аспирантурага кирувчилар учун ҳужжатлар рўйхати қуйидагилардан иборат:

— директор номига ариза;
— кадрларни ҳисобга олиш бўйича шахсий варақа;
— таржимаи ҳол;
— иш жойидан йўлланма — муносабат;
— тавсиянома;
— эълон қилинган илмий ишлари рўйхати ёки реферат (камида машинкаланган ёзувда 20 варақ);
— бевосита олий ўқув юртини битирганидан сўнг аспирантурага тавсия этилган шахслар учун олимлар кенгаши йиғилишининг қайдномасидан кўчирма;
— диплом нусхаси (баҳоларни ҳисобга олиш ҳужжатидан кўчирма билан) ва меҳнат дафтарчаси;
— 2 дона сурат (3x4) ёки (5x6);
— номзодлик имтиҳонлари топширилган бўлса, у ҳолда белгиланган шаклда гувоҳнома.

Ҳужжатлар мазкур эълон чиққанидан сўнг 20 кун давомида қабул қилинади.

ИНСТИТУТ МАНЗИЛГОҲИ: 700003, Тошкент шаҳри, Олмазор кўчаси, 174-уй, 7, 11, 13, 32, 51-автобуслар; 2, 3, 6, 12, 14-троллейбуслар. «Ғафур Ғулом майдони» (Бешёғоч) бекати.

Таъсис этувчилар: Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги, Халқ таълими ва фан ходимлари касаба уюшмаси Марказий Қўмитаси ҳамда Ўзбекистон Педагогика жамияти

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700083, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.

ТЕЛЕФОНЛАР: масъул секретарь — 32-54-17, хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 33-04-21, 52-35, нашриёт диспетчери — 32-78-94, нашриёт телефон станцияси навбатчиси — 33-90-50.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концернининг босмахонаси. Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.

Г-529. ИНДЕКС: 64595. Босишга топшириш вақти 20.00. Босишга топширилди. 20.00. Тираж 44764.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12